

dsm-firmenich

Uuenduslikud lahendused lüpsilehmade söötmisses

Tõnis Jairus

Euroopa Maaelu Arengu
Põllumajandusfond:
Euroopa investeeringud
maapiirkondadesse

Anu Ait OÜ

- Eesti kapitalil põhinev ettevõtte
- Innovatsioon – koostöö projektid EMÜ ja PRIA
- Koostöö DSM-firmenich-iga (WNF 2023)
- Stipendiumid noortele spetsialistidele

Söötmissstrateegiad immuunsuse, tervise ja toodangu parandamiseks

Esmattekanne WNF 2023

Turner Swartz

South Dakota State University

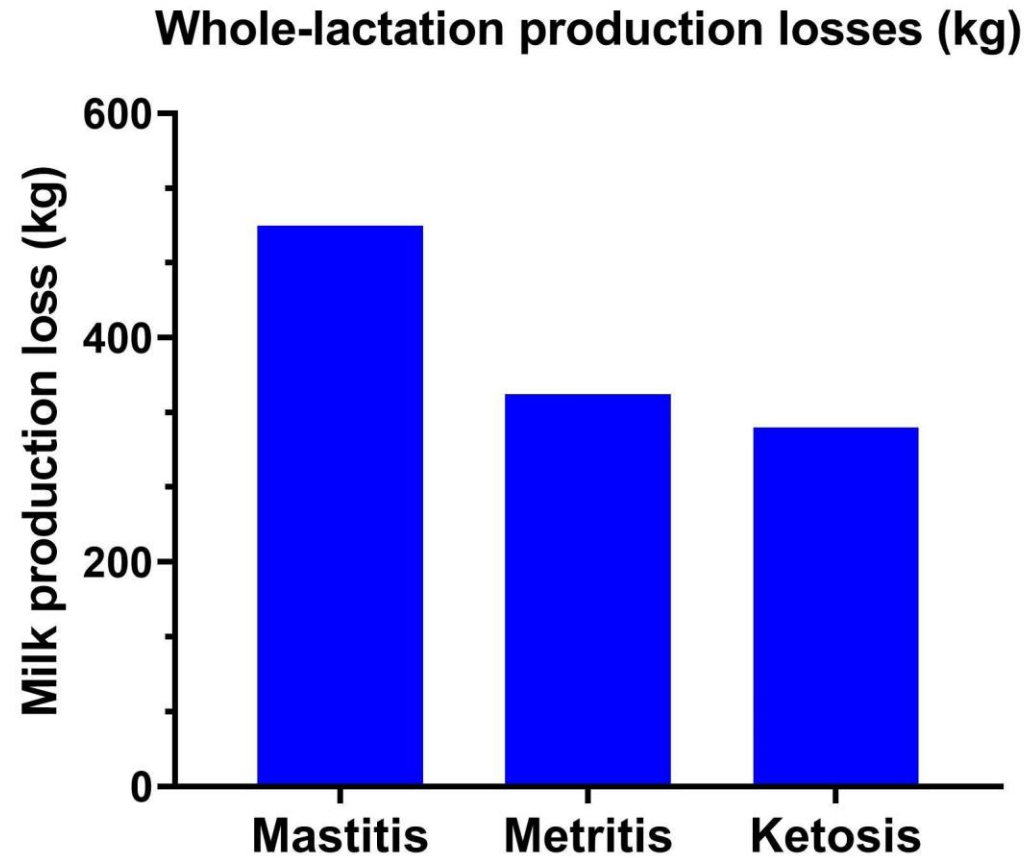

Kuidas suurendada piimatoodangut korduvpoeegivatel lehmadel

1. Enneta kliinilisi ja subkliinilisi üleminekuperioodi haiguseid, mis mõjutavad 20-40% meie lehmadest.

Pikaajalised tagajärjed üleminekuperioodi haigustele

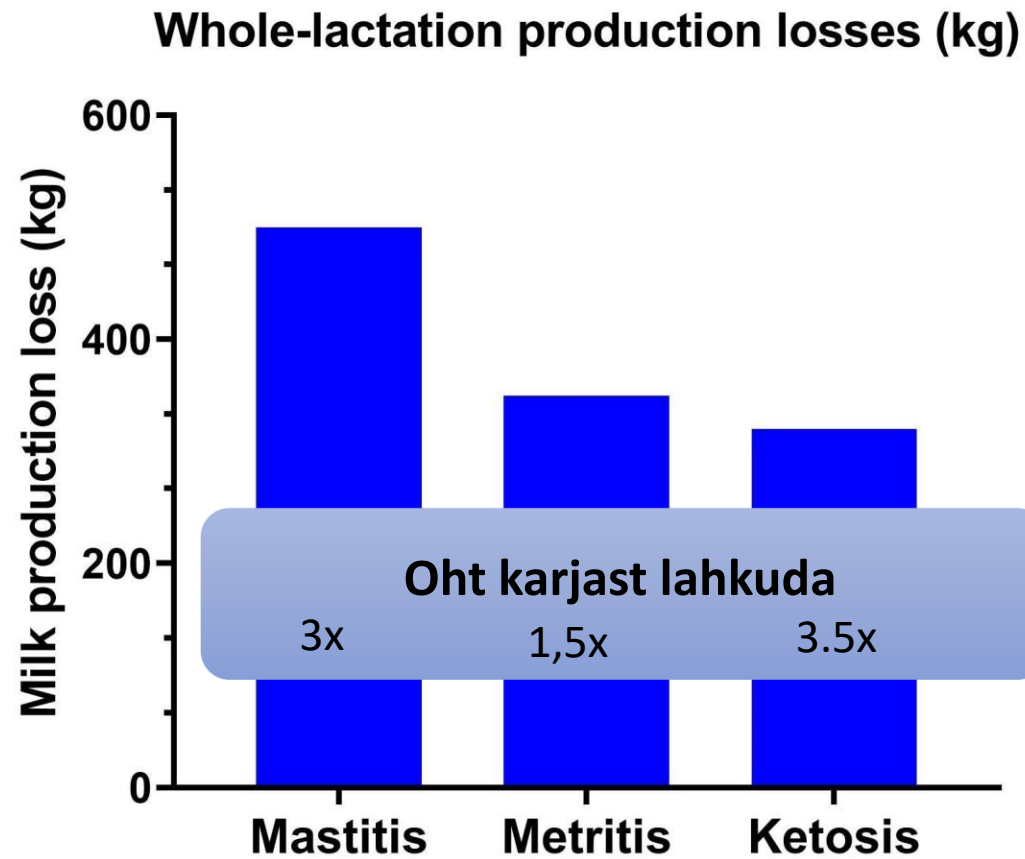

Kuidas suurendada piimatoodangut korduvpoeegivatel lehmadel?

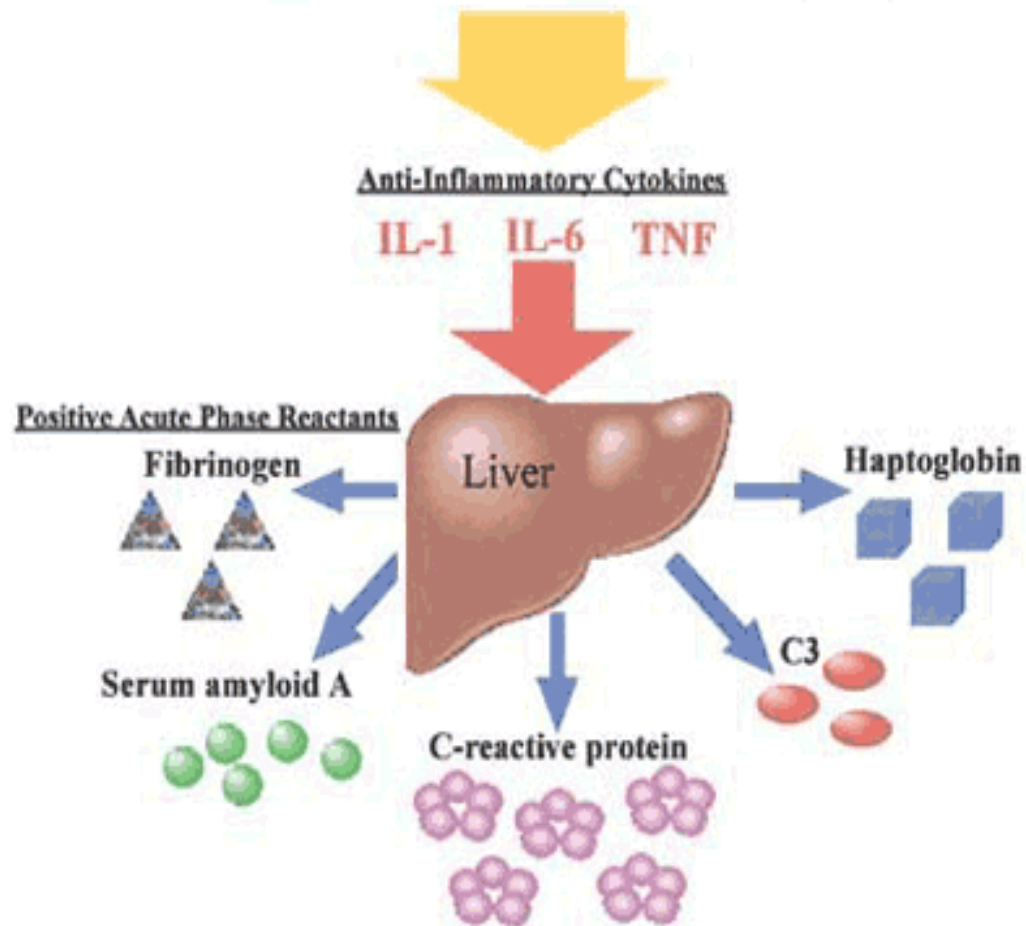
- 1. Enneta kliinilisi ja subkliinilisi üleminekuperioodi haiguseid, mis mõjutavad 20-40% meie lehmadest
- 2. Vähendada prakeerimist, et tõsta keskmist eluaja tootlikust ning vähendada esimese laktatsiooni loomade osakaalu karjas

Pikaajaline mõju üleminekuperioodi probleemidele

INFLAMMATION

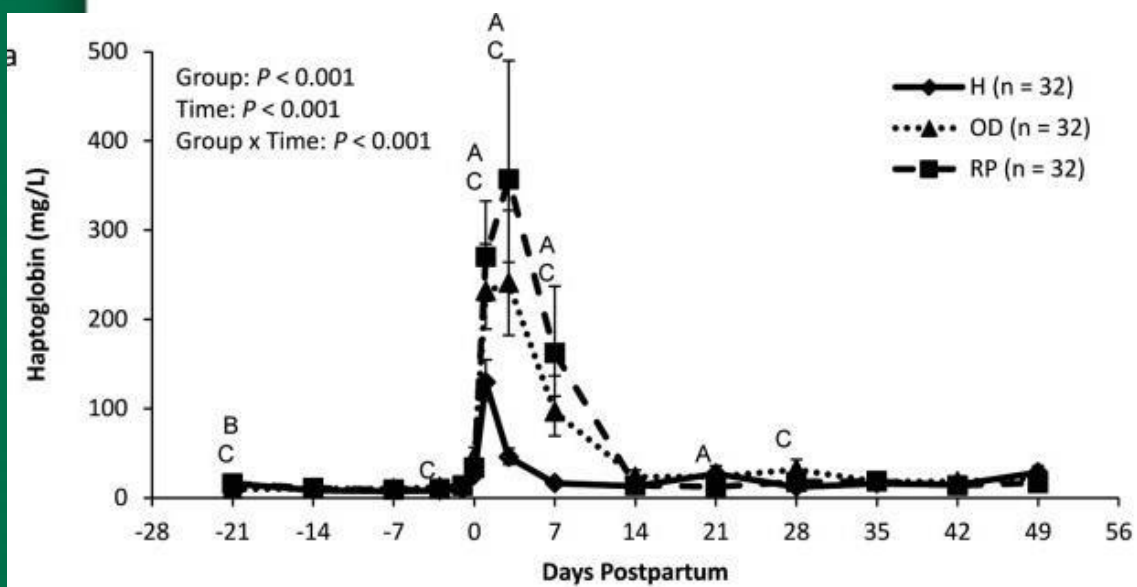
Source: Adv Neonatal Care © 2003 W. B. Saunders

- Akuutse faasi proteiinid on stabiilsed veremarkerid, mis viitavad põletikule.

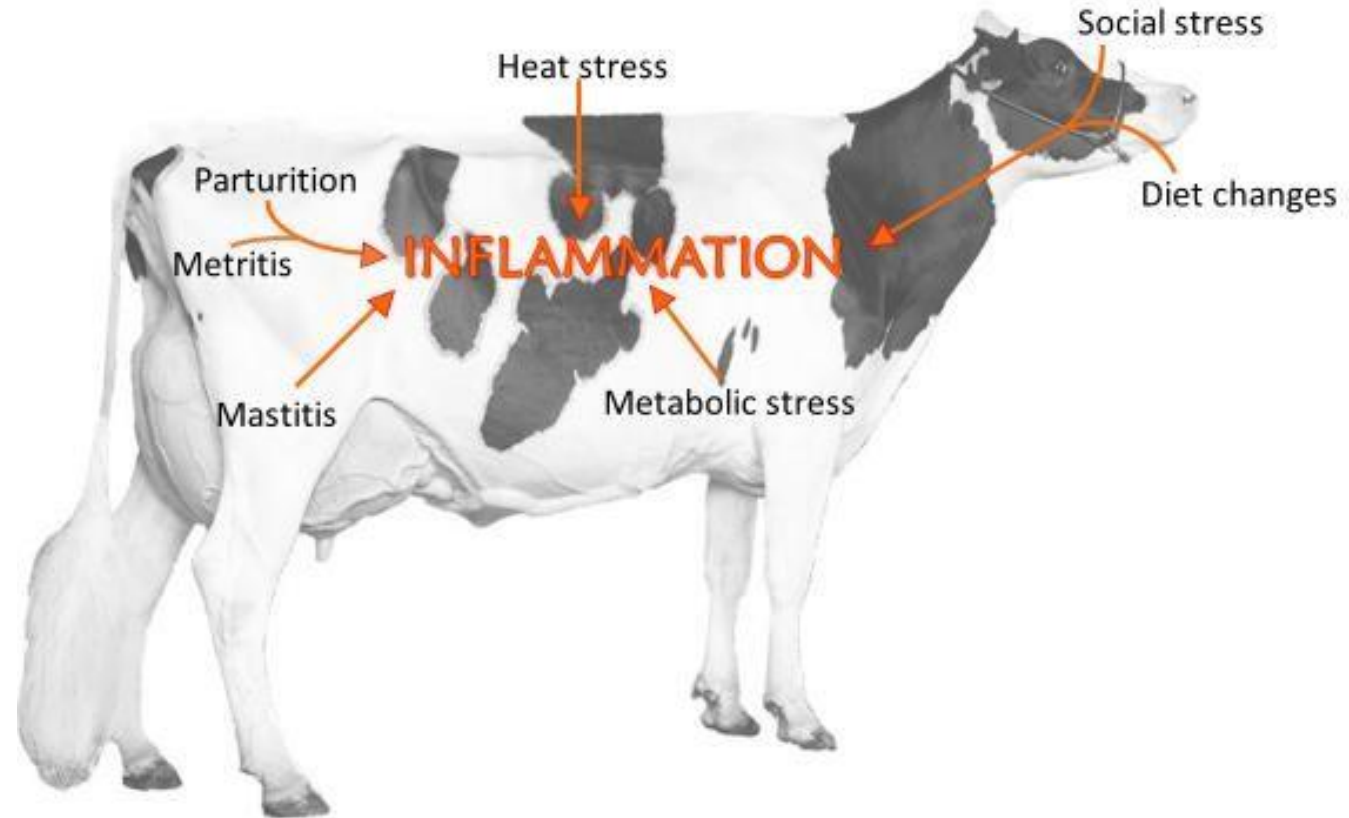

Erinevad takistused põletike vastu võitlemisel üleminekuperioodil

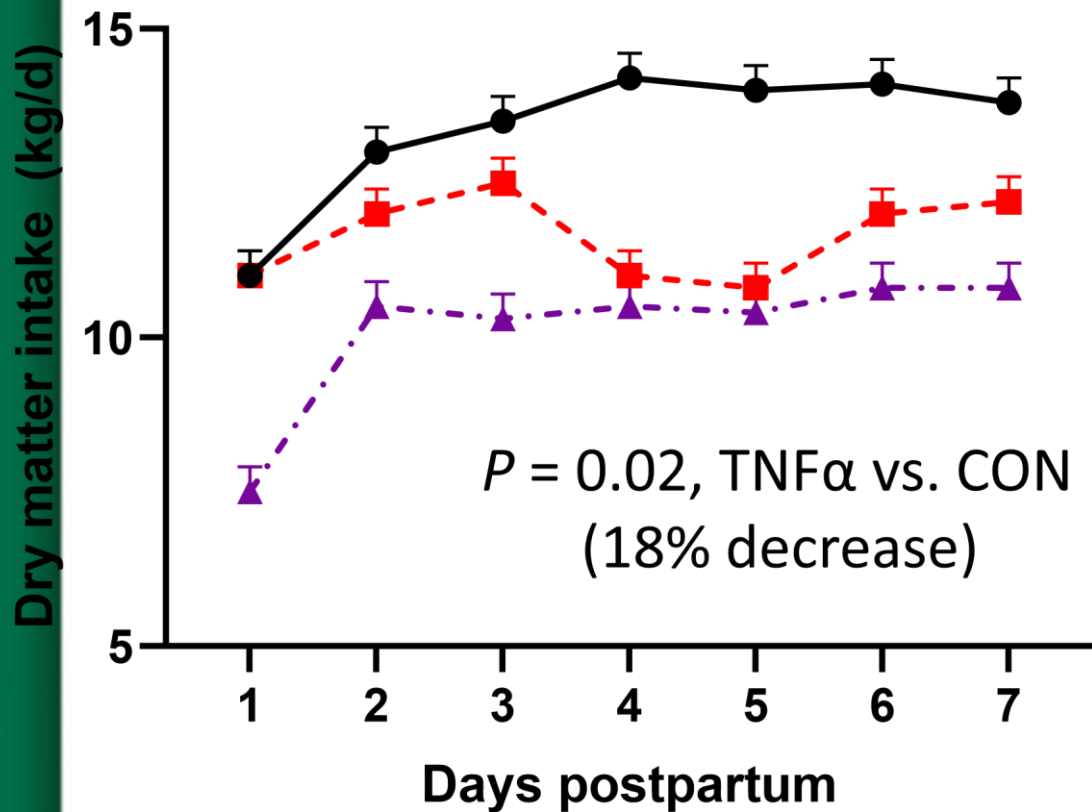

H = Healthy
OD = Diseased (other)
RP = Retained placenta

Qu et al., 2014

Põletikuvastase cytokine (TNF α) manustamine vähendab söömust

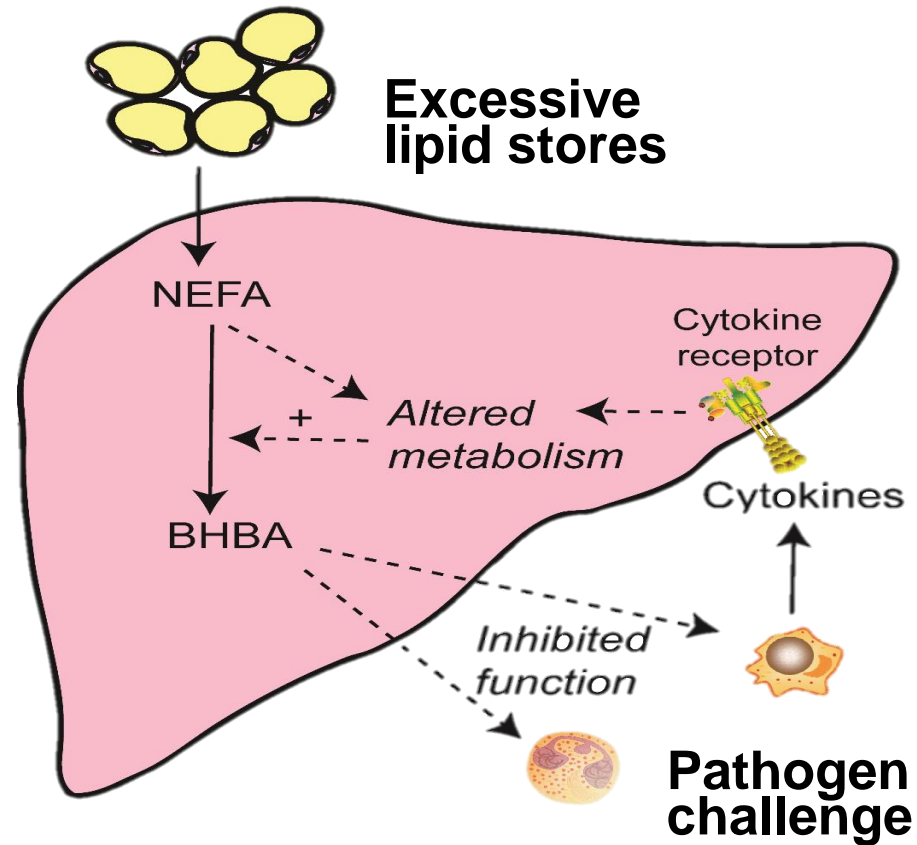
- Kontroll
- 1.5 $\mu\text{g/kg}$ TNF α
- ▲ 3.0 $\mu\text{g/kg}$ TNF α

•Suurenenud ketoosi risk

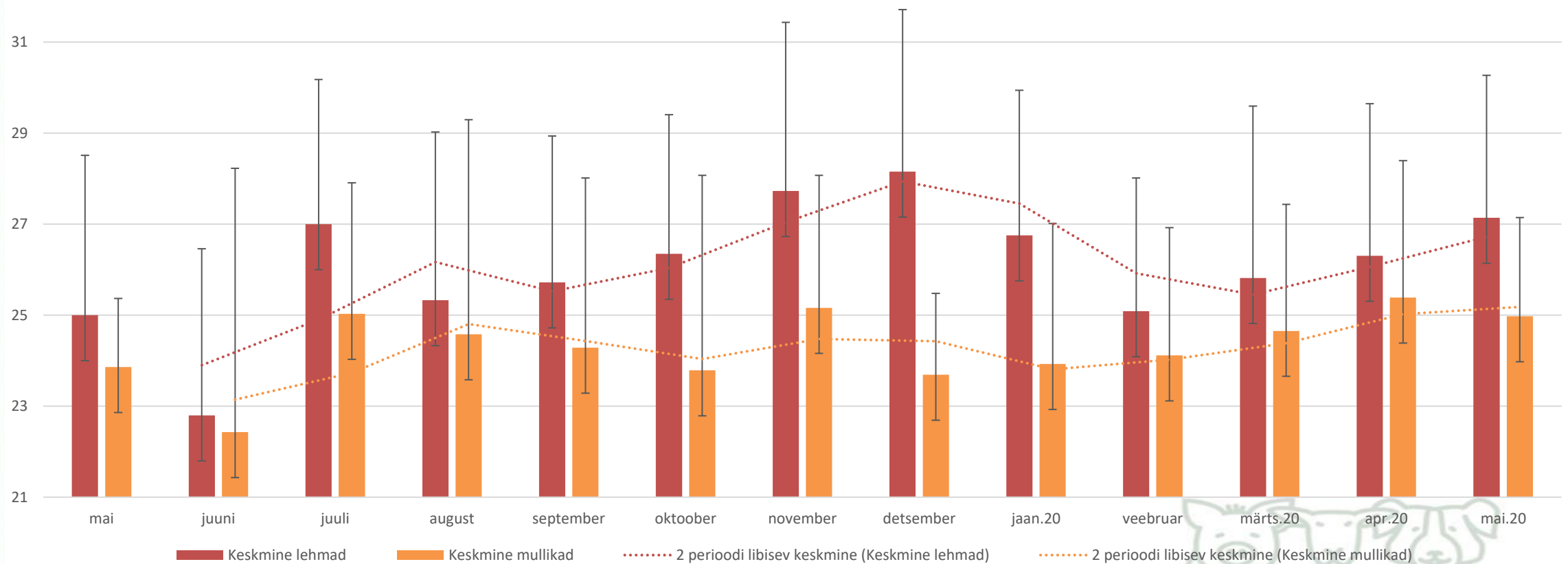
Nõiaring

- Ainevahetushäired
- Toeta
- Põletikud
- Toeta
- Ainevahetushäired

Fütogeensete lisandite mõju ternespiimale

Ternespiima Brix väärtused

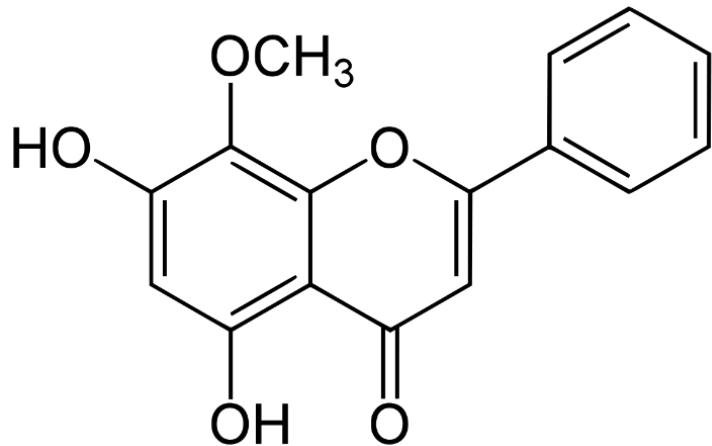
Kuidas suurendame piimatoodangut korduvpoegivatel lehmadel

- 1. Enneta kliinilisi ja subkliinilisi üleminekuperioodi haiguseid, mis mõjutavad 20-40% meie lehmadest
- 2. Vähendada prakeerimist, et tõsta keskmist eluaja tootlikust ning vähendada esimese laktatsiooni loomade osakaalu karjas
- Kas me saame täita need tingimused, olles endiselt kooskõlas tarbija soovidega?

Fütogeensed ühendid

- Sekundaarsed metaboliidid, mis moodustuvad taimedes ning mõjutavad loomade tervist ja toodangut

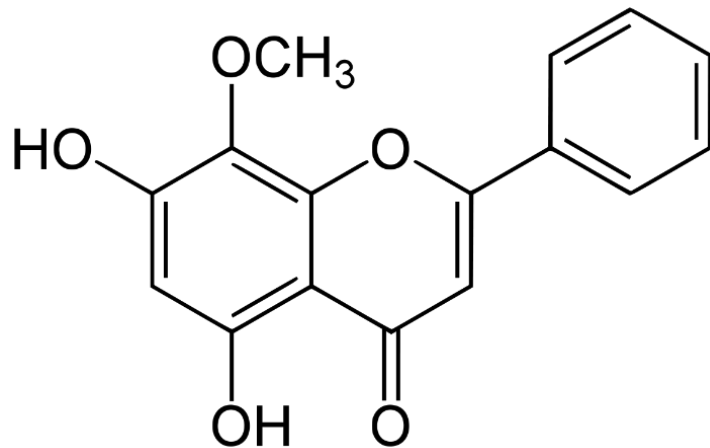
Klassifikatsioon:

- *Flavonoidid
- * Tanniinid
- Vabad fenoolid
- Lignaniid
- Saponiinid
- Terpeenid

Fütogeensed ühendid - mehhanismid

- Taimes tekkivad sekundaarsed ühendid, mis mõjutavad tervist ja tootlikust

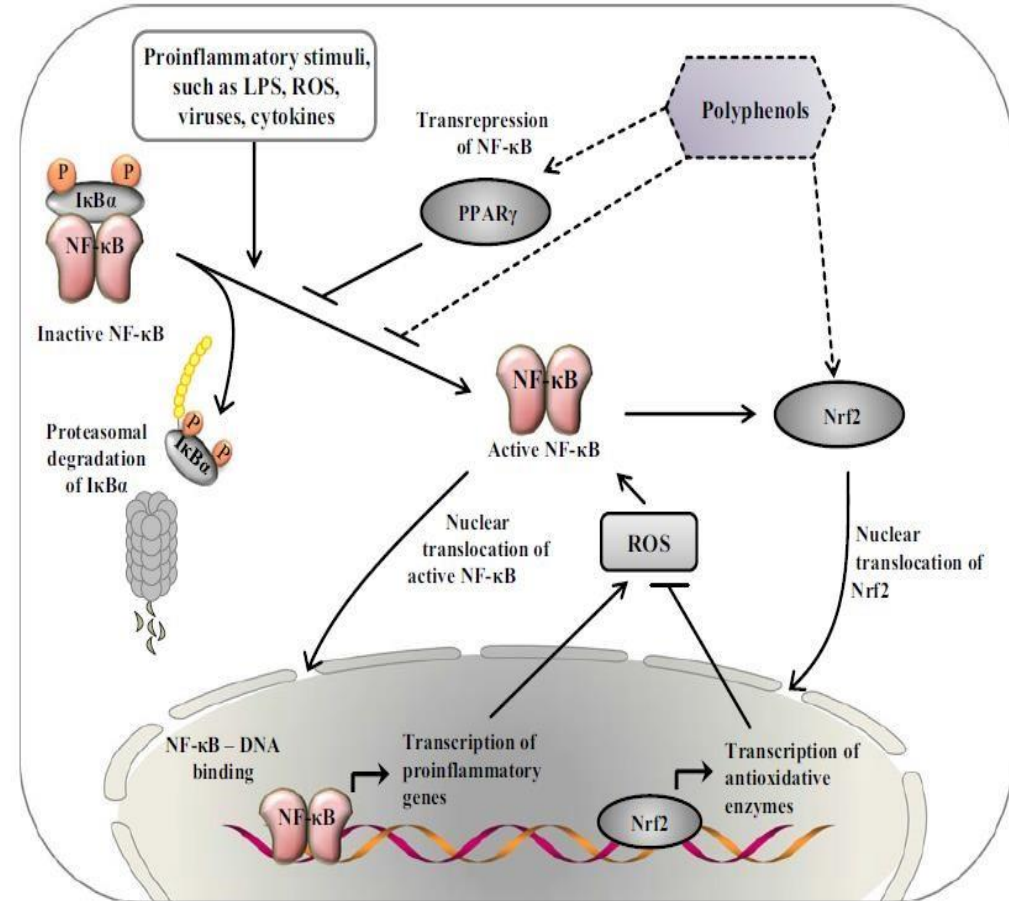
Mehhanismid:

- Põletikuvastane
- Antioksidant
- Mõjutavad seedesüsteemi:
  - 1 mikroobide populatsioon
  - 2 sooleseina tervist
  - 3 parasiitide vastane toime
  - 4 seeduvusefektiivsuse tõstmine

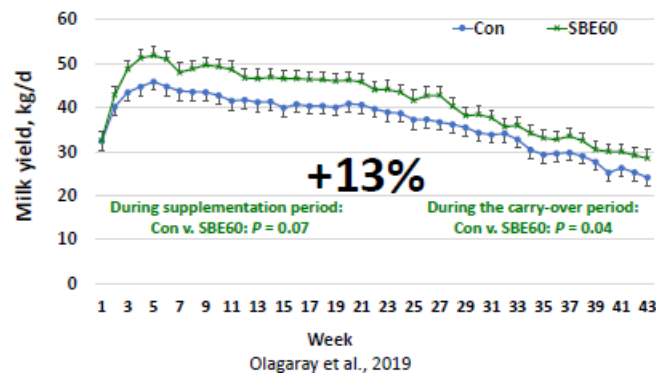
Fütogeensed ühendid

- Flavonoidid pakuvad põletikuvastast mõju
- Suurem mõju oksütatiivse stressi olemasolul

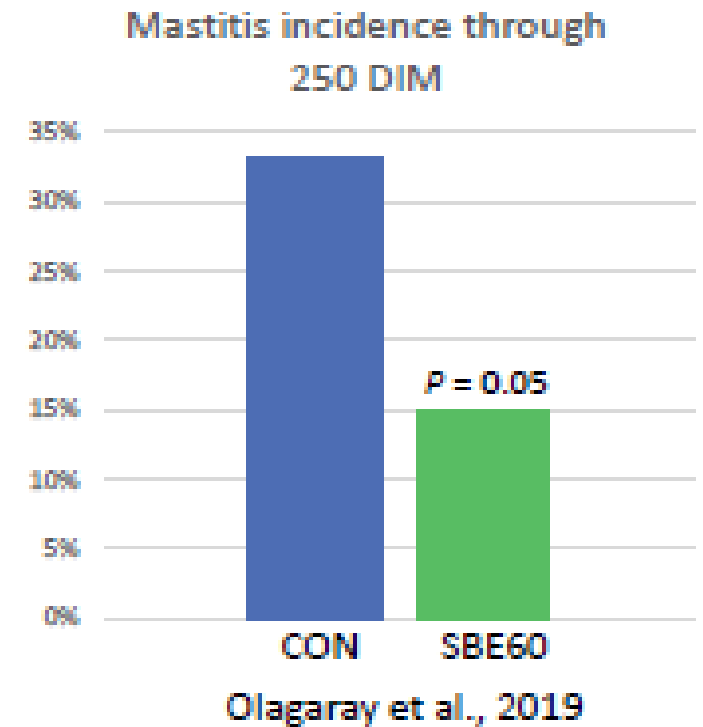
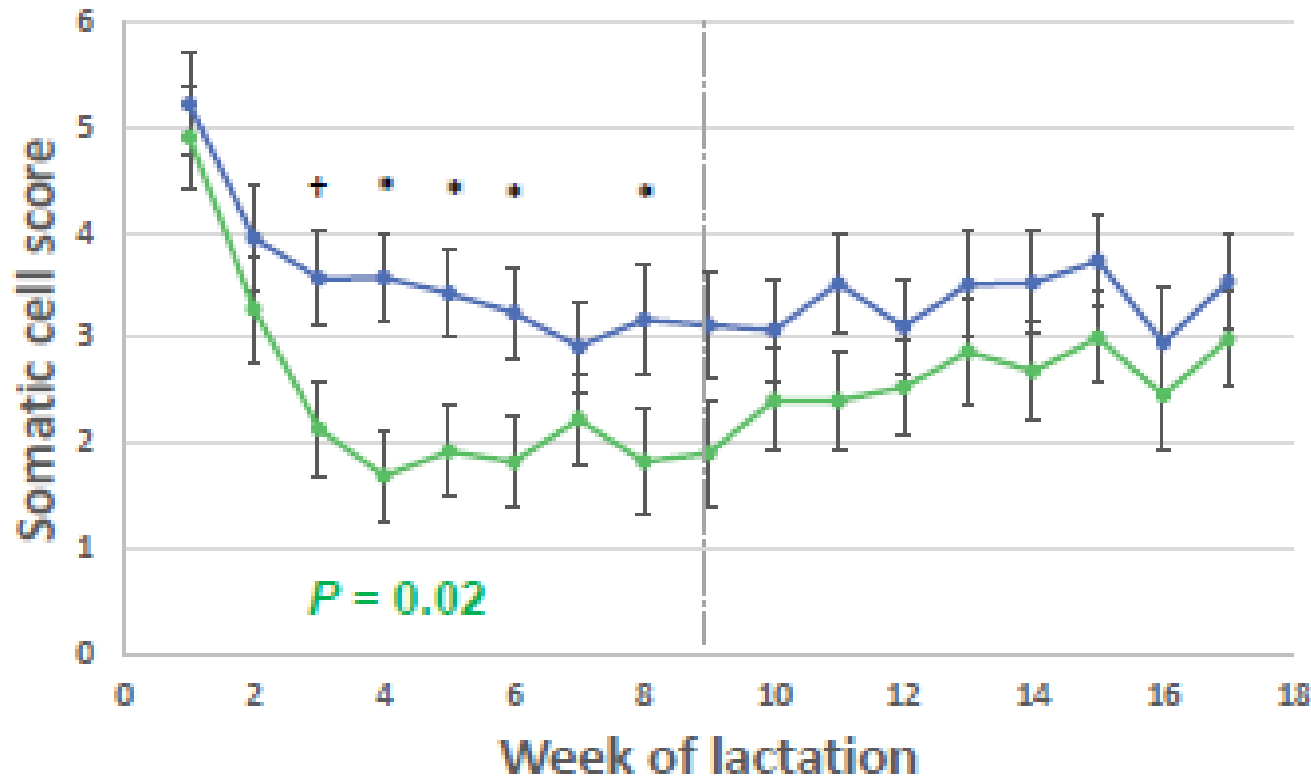

Baikali tihasheina ekstrakti manustamise mõju laktatsioonile toodangule

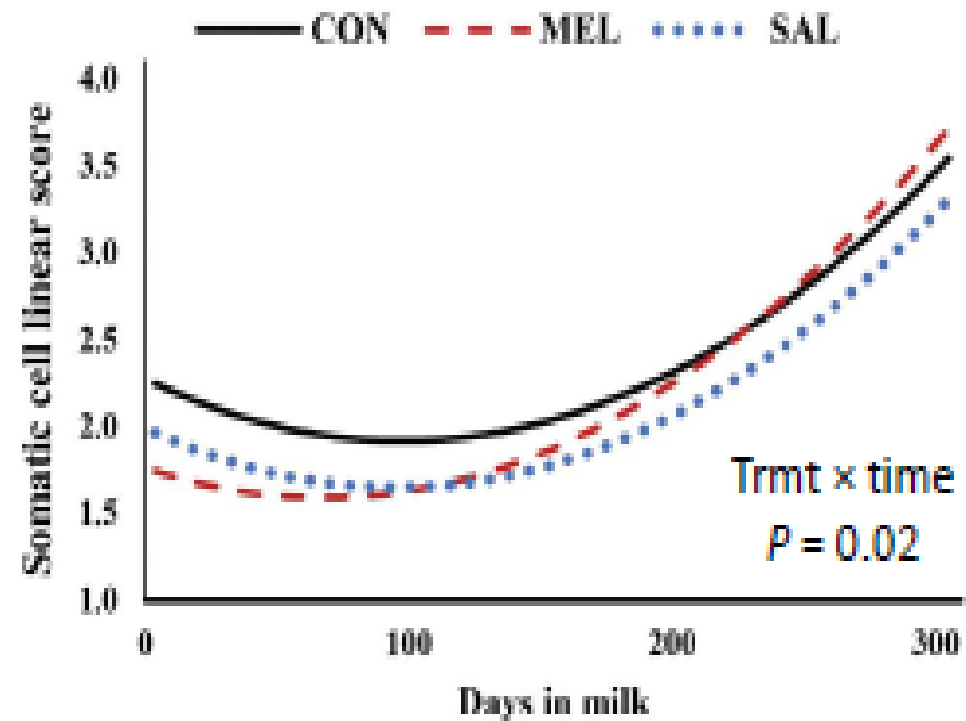
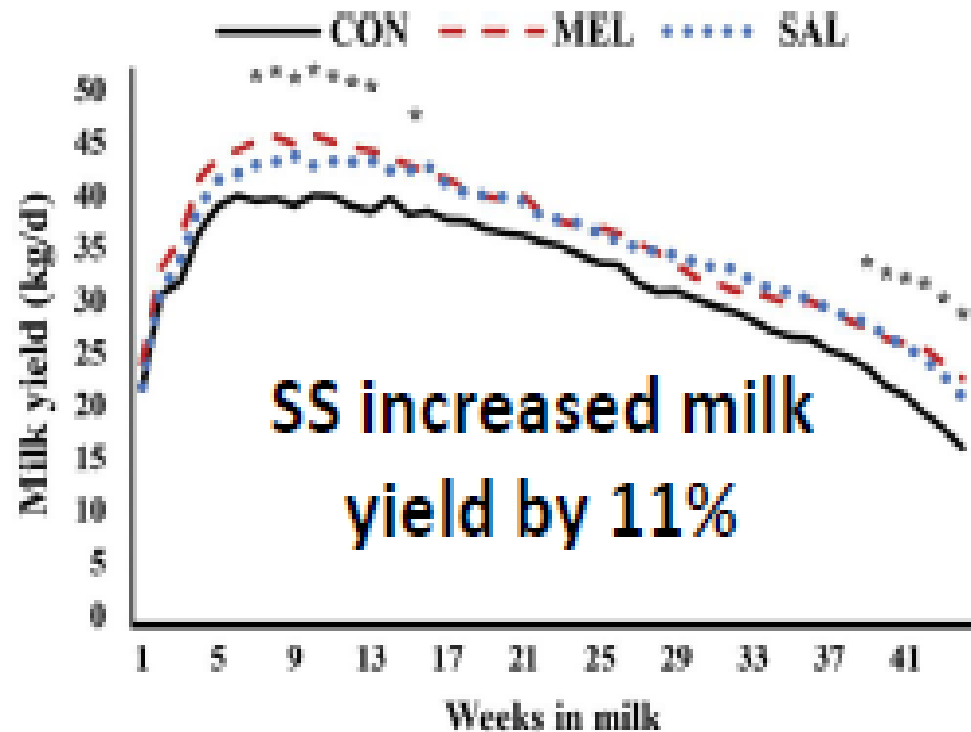

Madalam somaatiliste rakkude arv viitab vähenenud subkliinilisele udarapõletikule

Subklinikarõõletik

Salitsülaadi manustamine suurendas piimatootlikust ning vähendas som. rakkusid

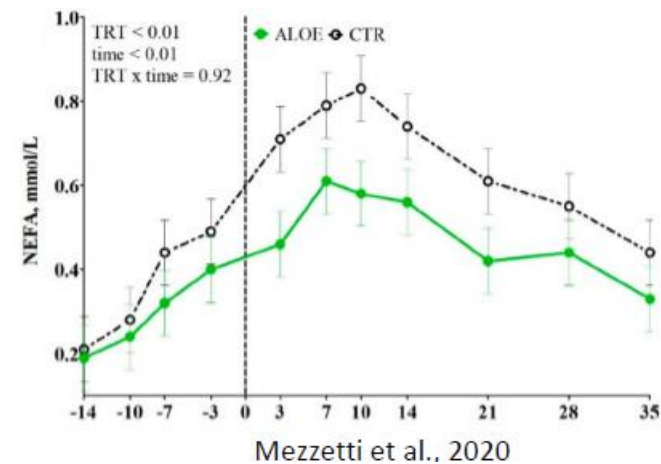

Carpenter et al., 2016

Saltsülaadi manustamine suurendas piimatootlikust ning vähendas som. rakkusid

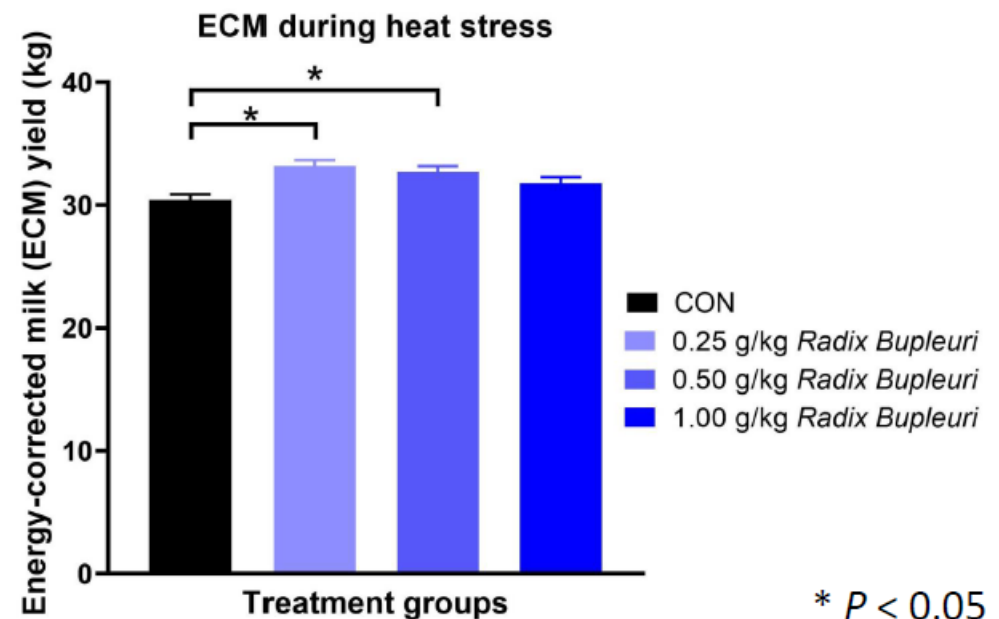
Puis-aaloe parandas laktatsiooniga kohanemist

- Puis-aaloe, teatud kui põletikuvastane, antioksidant, on antimikroobsete omadustega
- Katse periood -14 kuni +14 päeva poegimisest
- Mõju piimatoodangule puudus, vähenes som. rakkude hulk
- Paranes maksa tervis
- Vähenes vereplasmas NEFA ja BHB sisaldus

Fütogeensed ühendid on suurema efektiivsusega kõrgendatud stressi perioodil

- Kuumastressi näide
- * Radix Bupleuri – traditsiooniline taimne ravim, põletikuvastase toimega
- Laktatsiooni algus (75+15 laktatsiooni päeva) suvel (jul-sept)
- Vähendab kuumastressi mõju (aeglasem hingamine ja madalam kehatemperatuur)
- Suurem KAS, piima ja EKM toodang
- Piirang: puudub termoneutraalne grupp

* $P < 0.05$

Pan et al., 2014

Kokkuvõte

- Eesmärgid:
- 1. Ennetada kliinilise ja subkliiniliste üleminekuperioodi haiguste mõju, mis vähendavad tootlikust 20-40% lehmadel (2-3kg/päevas x 30%)
- 2. Vähendada prakeerimist, et suurendada eluaja toodangut ja vähendada esimese laktatsiooni lehmade osakaalu karjas

Kokkuvõtte- kuidas võimendada korduvpoegijate piimatoodangut

- Fütogeensed söödalisandid võivad aidata saavutada eesmärke, mis on paremini kooskõlas tarbija soovidega
- Vaja on täiendavaid uuringuid, et hinnata fotogeensete söödalisandite mõju ning sobivaid piirnorme

Tänan

- Esmäettekanne Turner Swartz
- Turner.swartz@sdstate.edu
- @swartz_turner

Võtmetegurid ainevahetuse kontrollimiseks üleminekuperioodil

Thomas R. Overton, Ph.D.
Professor and Chair
Director, PRO-DAIRY
Department of Animal Science
Cornell University

Viis asja, mida arvame teadvat üleminekuperioodi
söötmisest ja mida peame endiselt õppima

Viis asja, mida arvame teadvat pärast 25 aastat „üleminekuperioodi lehma“ söötmist

- Eesmärgipõhine söötmissstrateegia (anioonsed soolad DCAD vähendamiseks või sünteetilise Zeolite A kasutamine) on vajalikud ettesöötmissaadused lehmadele, et hallata hüpokaltseemiat

J. Dairy Sci. 102:2134–2154

<https://doi.org/10.3168/jds.2018-14628>

© American Dairy Science Association®, 2019.

Meta-analysis of the effects of prepartum dietary cation-anion difference on performance and health of dairy cows

J. E. P. Santos,^{1,2*} I. J. Lean,³ H. Golder,³ and E. Block⁴

¹Department of Animal Sciences, University of Florida, Gainesville 32611

²DH Barron Reproductive and Perinatal Biology Research Program, University of Florida, Gainesville 32611

³Scibus, Camden, NSW, Australia 2570

⁴Arm & Hammer Animal Nutrition, Princeton, NJ 08543

- 42 söötmiskatset sisaldasid 134 erinevat variatsiooni 1,803 lehmal
  - 5 söötmiskatset 15 variatsiooniga 151 esmaspoegijat
- DCAD arvutati järgmiselt $[(\text{Na}^+ + \text{K}^+) - (\text{Cl}^- + \text{S}^{-2})]$

Eeldatud mõju enne poegimist sööda DCAD $[(Na^+ + K^+) - (Cl^- + S^{2-})]$ väärtuse vähendamisel söömusele ja laktatsiooni toodangule Holsteini lehmade puhul vastavalt laktatsiooni arvule

Item	Esmaspoegija		Korduv poegijad		P-väärtus	
	+20 mEq/100g	-10 mEq/100g	+20 mEq/100g	-10 mEq/100g	DCAD	DCAD x parity
KAS, kg/p						
Enne poegimist	10.3 ± 0.5	9.6 ± 0.5	12.4 ± 0.4	12.0 ± 0.4	0.02	0.49
Pärast poegimis	12.9 ± 0.9	13.7 ± 0.9	17.7 ± 0.7	18.7 ± 0.7	0.08	0.98
Piim, kg/p	25.9 ± 1.3 ^c	24.5 ± 1.3 ^c	36.2 ± 1.1 ^b	37.9 ± 1.1 ^a	0.74	0.03
RKP, kg/p	26.6 ± 1.9 ^c	24.5 ± 1.9 ^d	38.8 ± 1.8 ^b	39.9 ± 1.8 ^a	0.90	0.002

DCAD väärtuste kaks debati kohta

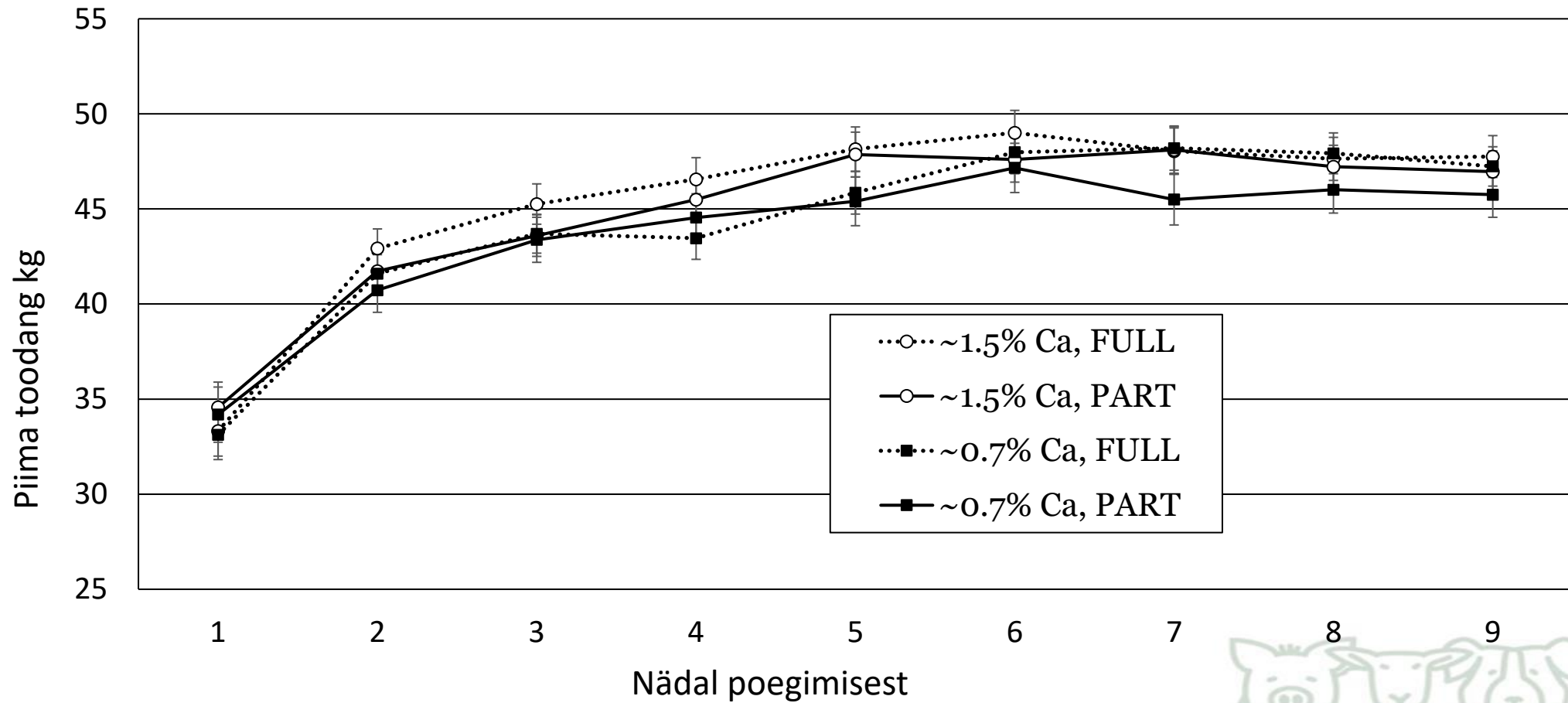
- Kui ranged peame olema uriini pH-ga ?
- Millised peavad olema sööda Ca-tasemed?

Piimatoodangu võrdlus

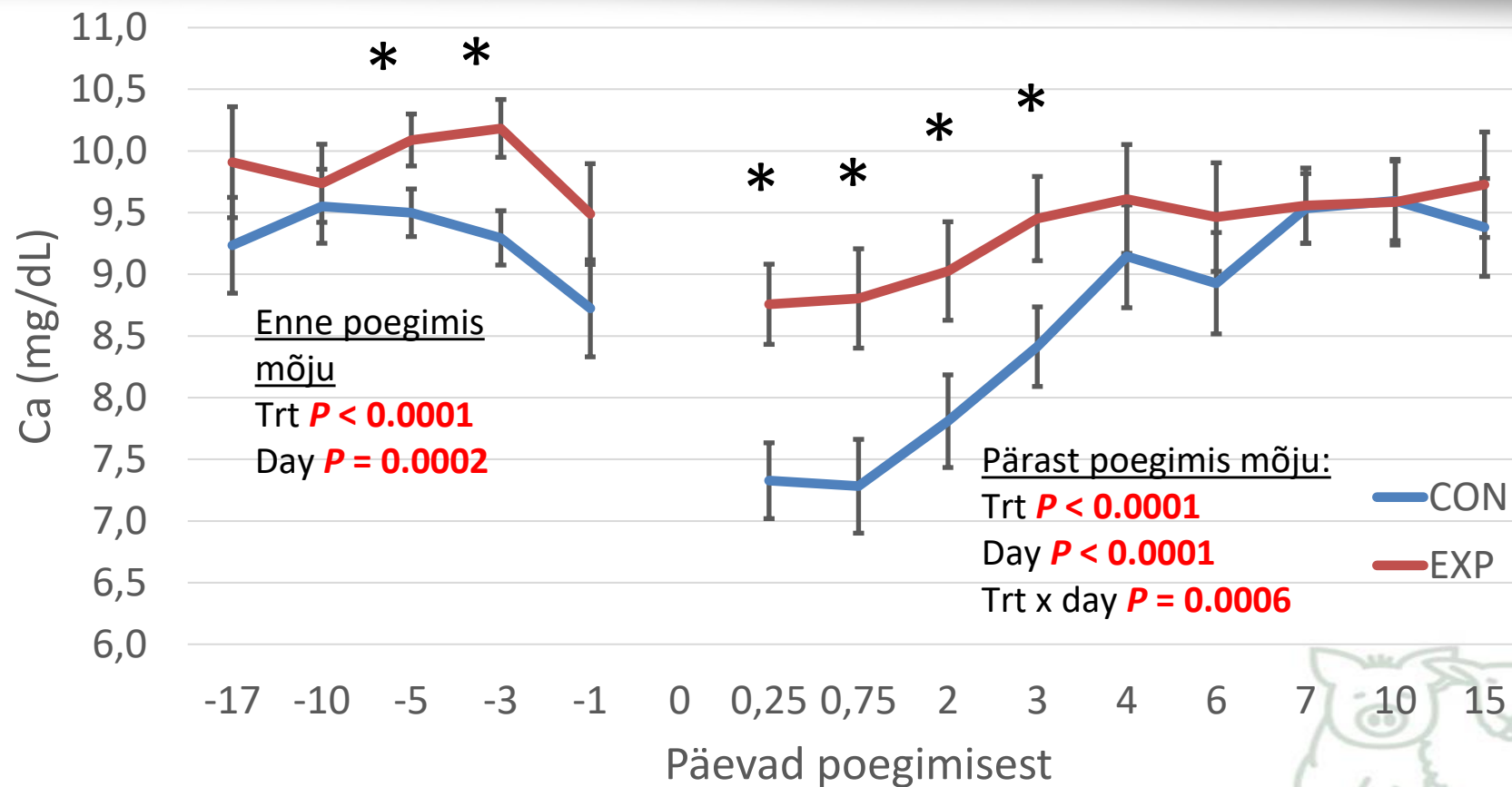
Muutuja	Programm				SEM	P-väärtus			
	~1.5% Ca, TÄIS	~1.5% Ca, OSALINE	~0.7% Ca, TÄIS	~0.7% Ca, OSALINE		Ca	DCAD	Ca* DCAD	Ca* DCAD* Wk
Piima toodang (kg/p)	45.4	44.8	44.3	43.6	1.02	0.24	0.48	0.96	0.10
Rasv (%)	4.41	4.38	4.47	4.59	0.14	0.25	0.73	0.52	0.75
Rasv (kg/p)	0.70	0.66	0.66	0.71	0.04	0.90	0.91	0.18	0.53
Valk (%)	2.75	2.73	2.76	2.74	0.04	0.66	0.62	0.98	0.82
Valk (kg/p)	1.29	1.36	1.22	1.28	0.10	0.43	0.47	0.93	0.93
Laktoos (%)	4.66	4.66	4.64	4.57	0.03	0.05	0.15	0.14	0.65
Laktoos (kg/d)	2.19	2.11	2.06	2.09	0.06	0.13	0.55	0.26	0.68
TS (%)	12.94	12.86	12.98	13.01	0.16	0.47	0.88	0.66	0.82
TS (kg/d)	6.08	5.82	5.74	5.95	0.17	0.47	0.84	0.10	0.71
EKP(kg/d)	51.9	49.8	49.5	51.6	1.6	0.82	0.99	0.10	0.61
MUN (mg/dL)	6.14	6.92	6.98	7.36	0.50	0.15	0.20	0.95	0.16
SCS	0.99	0.84	1.08	1.32	0.38	0.49	0.92	0.63	0.42

Keskmine piimatoodang : Nädal 1-9

Sünteesilise Zeolite A söötmine enne poegimist parandab Ca taset

Viis asja, mida arvame teadvat pärast 25 aastat „üleminekuperioodi lehma“ söötmist

- Eesmärgipõhine söötmissstrateegia (anioonsed soolad DCAD vähendamiseks või sünteetilise Zeolite A kasutamine) on vajalikud ettesöötmissaadused lehmadele, et hallata hüpokaltseemiat
- Efektiivselt rakendatud kontrollitud energiaga ratsioon kinnisperioodil parandab pärast poegimist ainevahetust ja KAS

Kõrge energiaga söötmine
ennepoegimist võrdluses
piiratud energiaga
söötmisega:

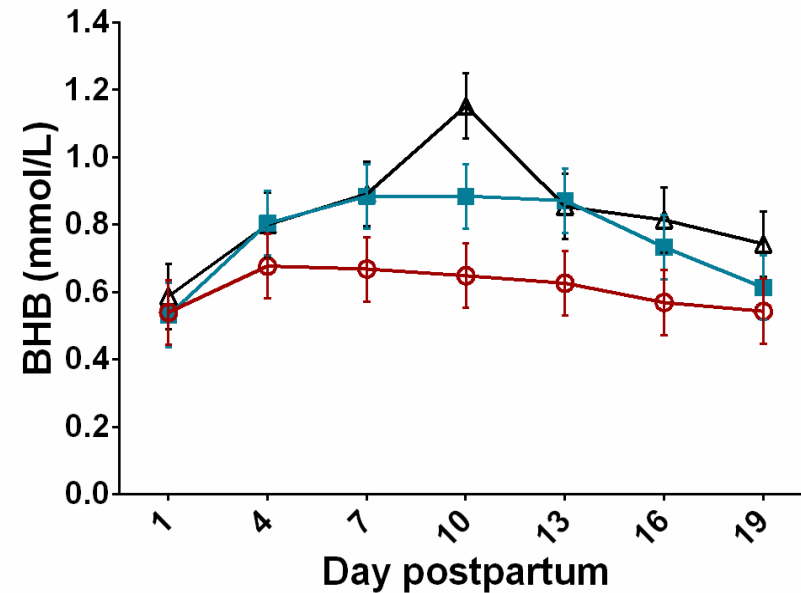
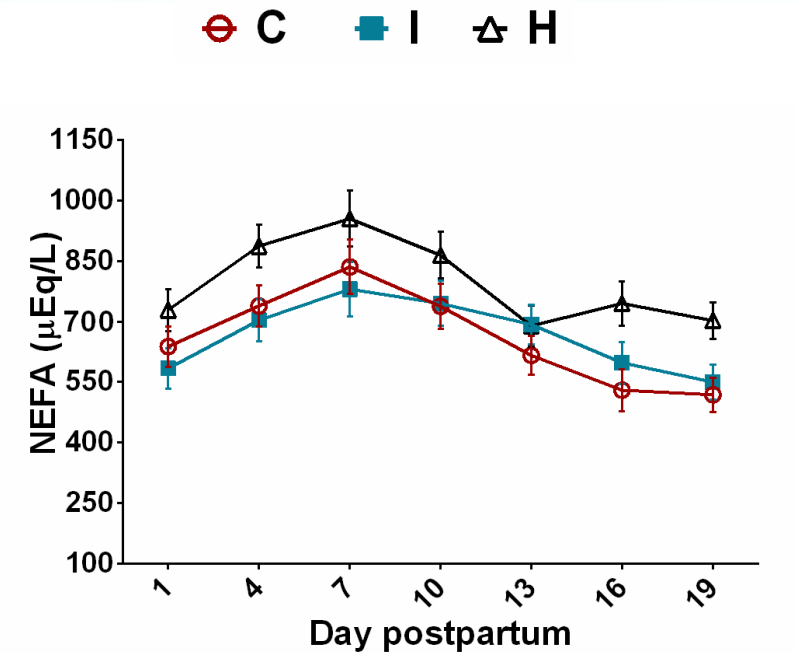
NEFA kontsentratsioon
pärast poegimist

Mann et al. 2015; Dann et al., 2006; Douglas et al., 2006; Janovick et al., 2011; Zhang et al., 2015

BHB kontsentratsioon
pärast poegimist

Mann et al. 2015; Dann et al., 2006; Douglas et al., 2006; Janovick et al. 2011; Nowak et al., 2014

J. Dairy Sci. 103:254–271

<https://doi.org/10.3168/jds.2019-17033>

© American Dairy Science Association®, 2020.

Effects of wheat straw chop length in high-straw dry cow diets on intake, health, and performance of dairy cows across the transition period

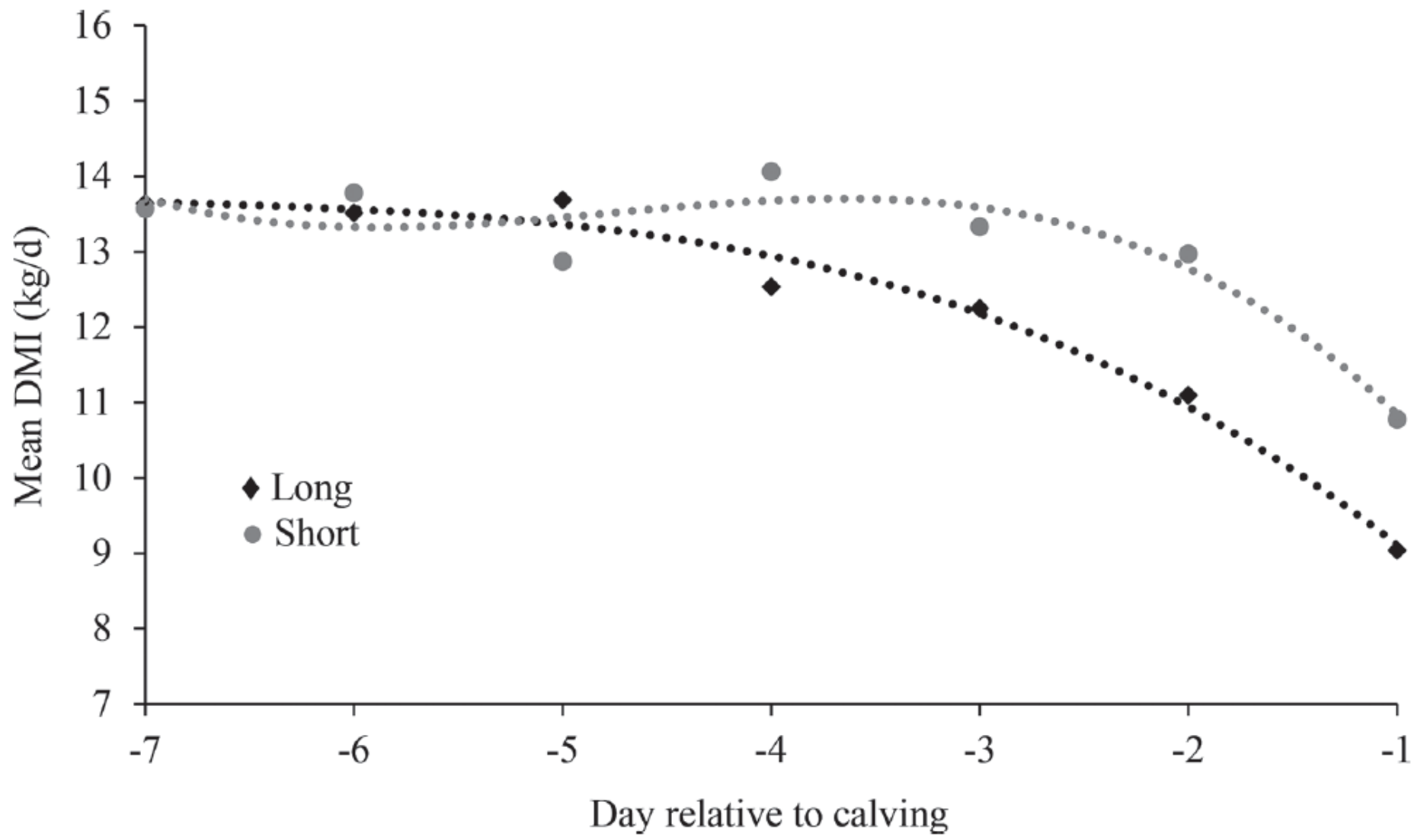
C. D. Havekes,¹ T. F. Duffield,² A. J. Carpenter,¹ and T. J. DeVries^{1*}

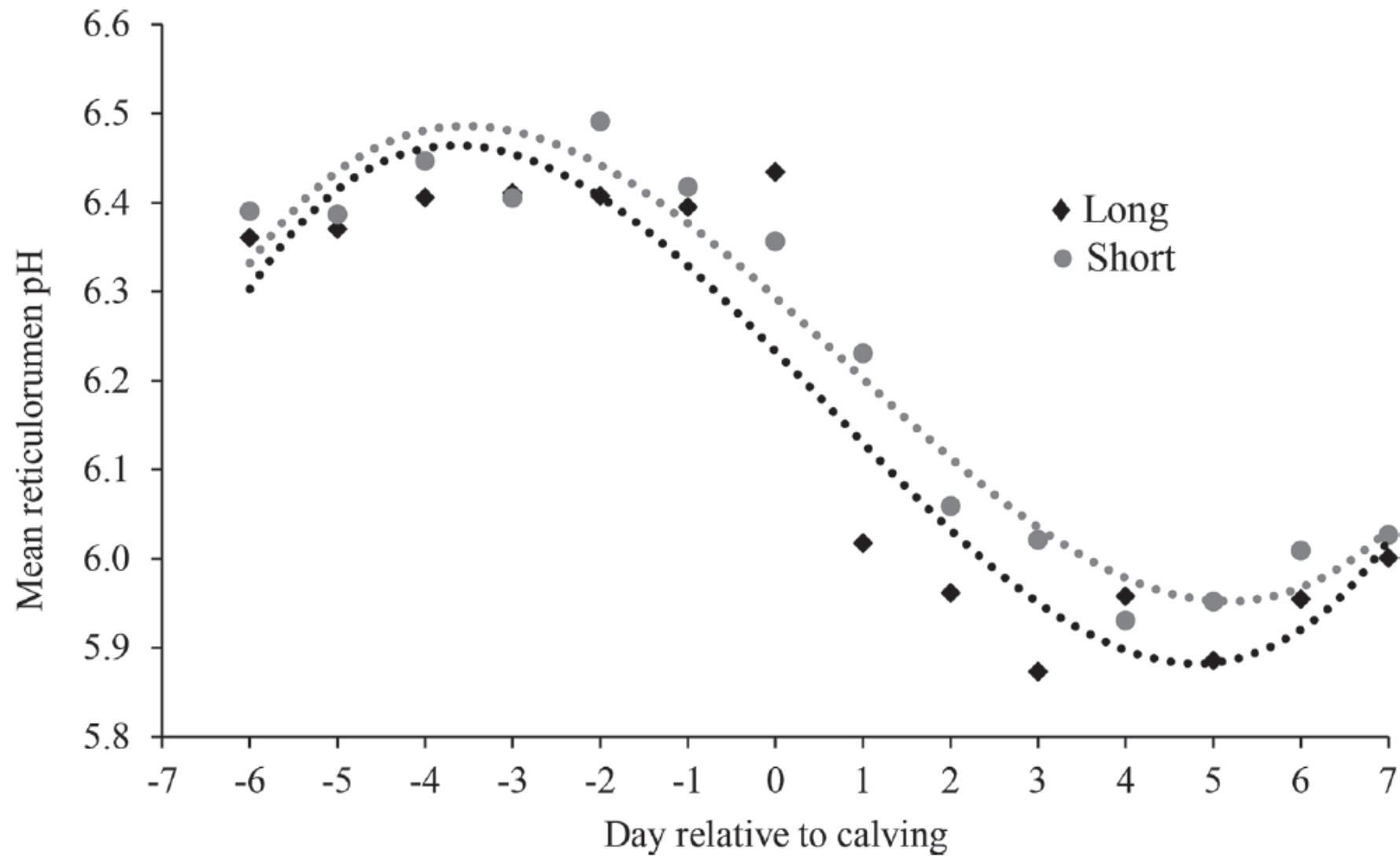
¹Department of Animal Biosciences, University of Guelph, Guelph, Ontario, N1G 2W1, Canada

²Department of Population Medicine, University of Guelph, Guelph, Ontario, N1G 2W1, Canada

- Võrdlus pikk vs lühike põhupikkus kontrollitud energiaga ratsioonis
- Haybuster – 2.54 cm (1 toll) vs. 10.16 (4 tolli) sõel
- Märkus – mõlemad ratsioonid oli 59% KA-ga

J. Dairy Sci. 103:1500–1515
<https://doi.org/10.3168/jds.2019-17557>
© American Dairy Science Association®, 2020.

Moisture content of high-straw dry cow diets affects intake, health, and performance of transition dairy cows

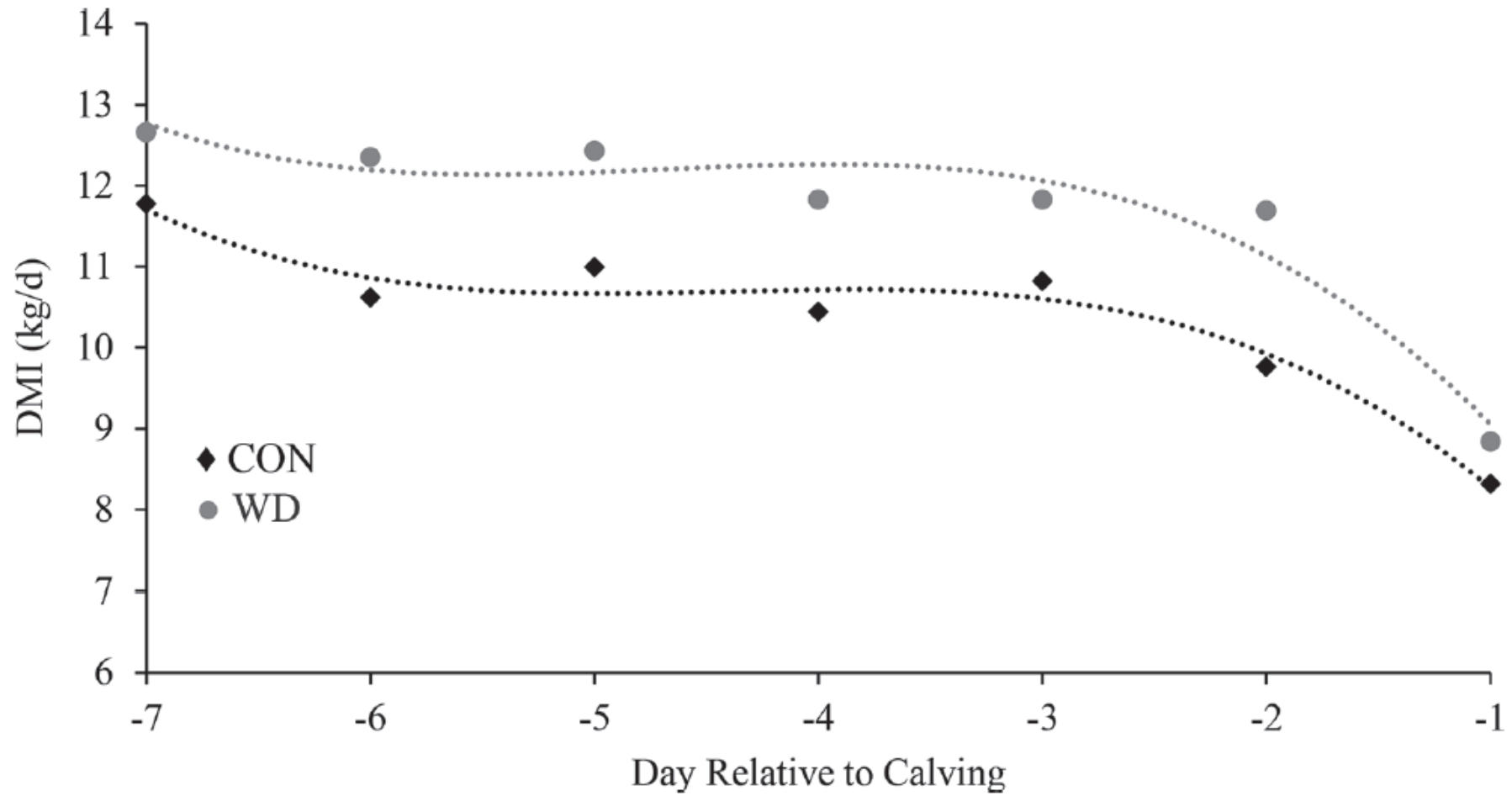
C. D. Havekes,¹ T. F. Duffield,² A. J. Carpenter,¹ and T. J. DeVries^{1*}

¹Department of Animal Biosciences, University of Guelph, Guelph, Ontario, N1G 2W1, Canada

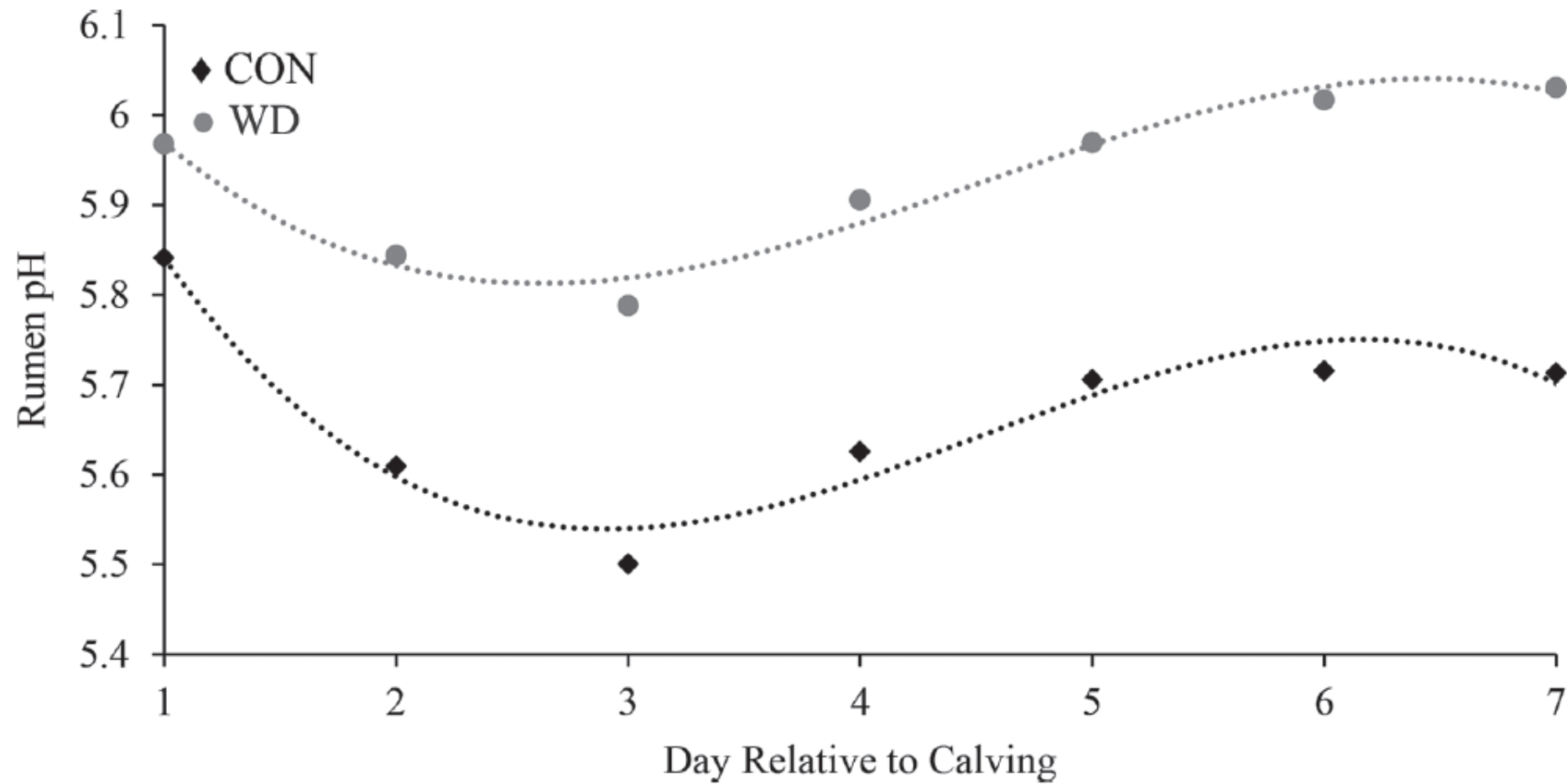
²Department of Population Medicine, University of Guelph, Guelph, Ontario, N1G 2W1, Canada

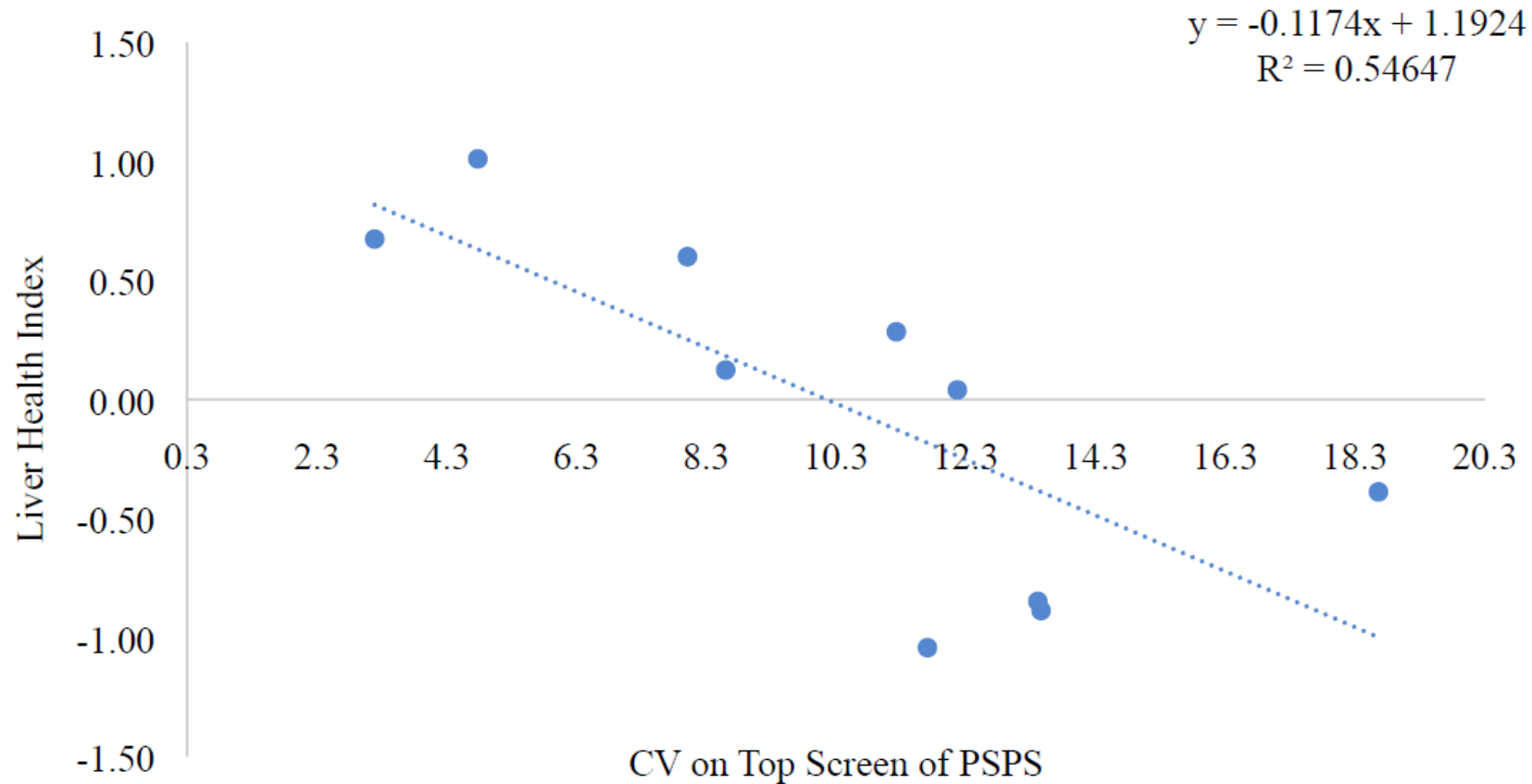
- Vee lisamise mõju hindamine kontrollitud energiaga ratsioonile
- Ilma veeta (53.4% KA)
- Veega (45.2% KA)
- Märkus – kõik põhk purustati Haybuster 2,54 sõelaga.

Figure 8. Linear Regression Model Describing the Relationship of the CV on the Top Screen of the PSPS for the Dry Cow Diet and LHI for Post-partum Cows on Northern NY Dairy Herds (n=10); Evaluating Transition Cow Health project, NNYADP,

Havekes et al., 2022 ADSA

Viis asja, mida arvame teadvat pärast 25 aastat „üleminekuperioodi lehma“ söötmist

- Eesmärgipõhine söötmissstrateegia (anioonsed soolad DCAD vähendamiseks või sünteetilise Zeolite A kasutamine) on vajalikud ettesöötmissaadused lehmadele, et hallata hüpokaltseemiat
- Efektiivselt rakendatud kontrollitud energiaga ratsioon kinnisperioodil parandab pärast poegimist ainevahetust ja KAS
- Fokuseerimine metaboliseeruva proteiiniga varustamisele enne ja pärast poegimist ning aminohapete tasakaal

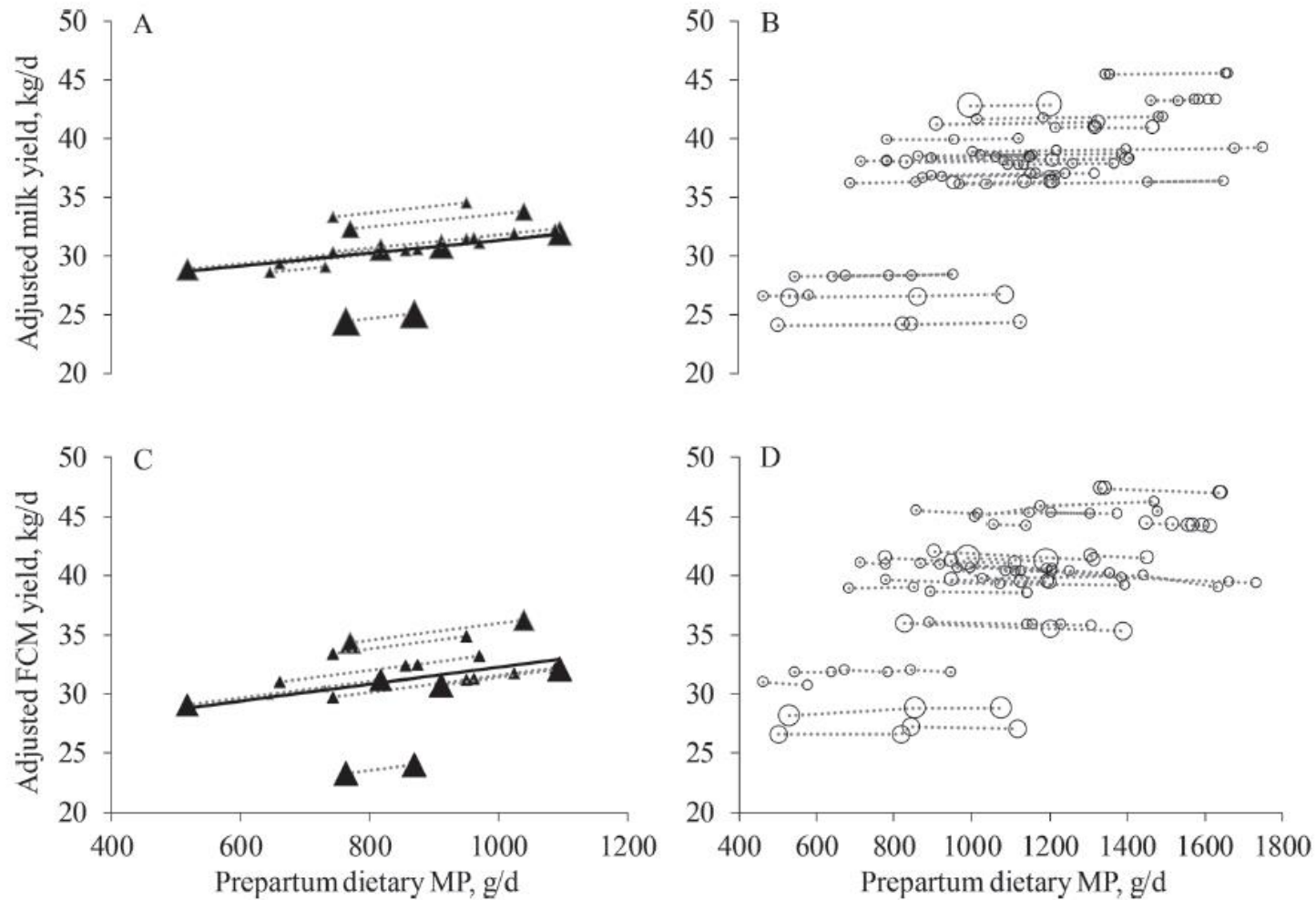

Figure 4. Postpartum performance in nulliparous (▲) and parous (○) cows according to the predicted supply of MP prepartum. Dotted lines

MP kogus enne poegimist mõjutab piimakogust esmapoegijatel pärast poegimist

Husnain ja Santos, 2019

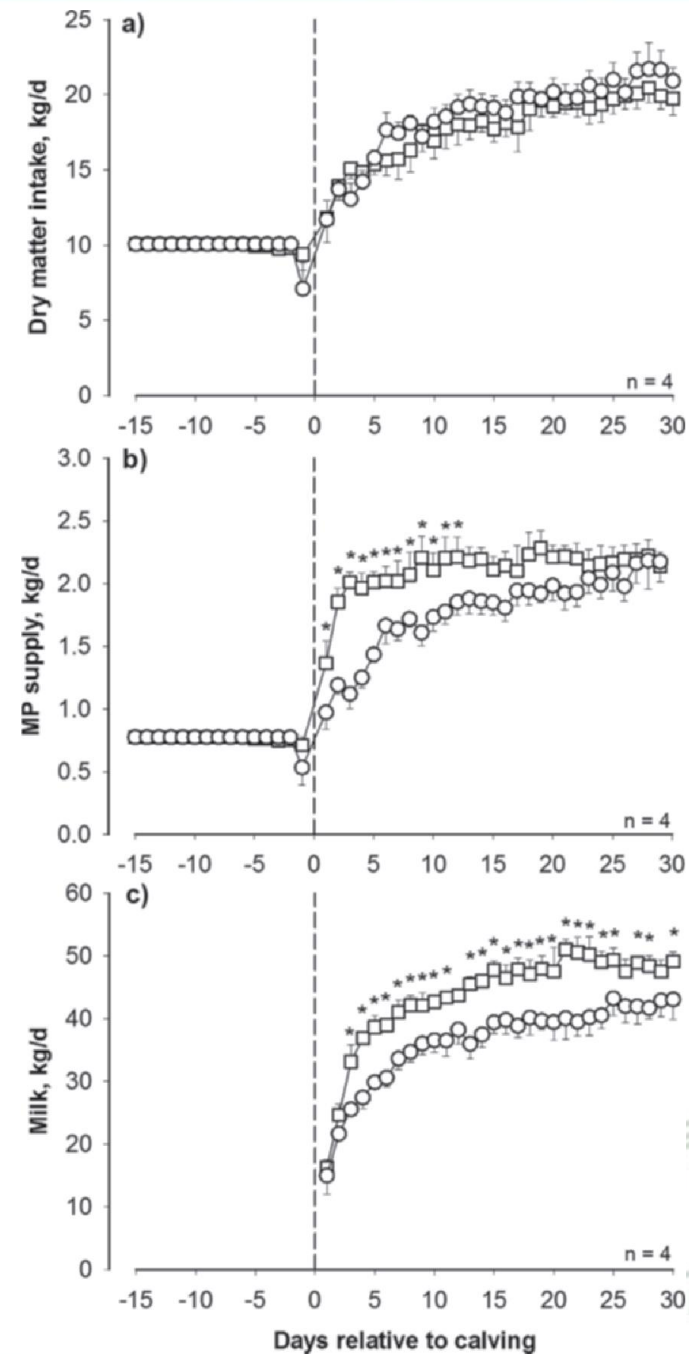
Kokkuvõtte üleminekuperioodil antud aminohapetest piima toodangule

Uurimus	Katse	Tulemus
Overton et al., 1996	RPMet	↑ 2.7 kg/päevas RKP
Socha et al., 2005	Met, Met+Lys	↑ 2.9 kg/päevas EKM
Piepenbrink et al., 2004	HMTBa (13 g pre; 28 g post) HMTBa (27 g pre; 44 g post)	↑ 3.0 kg/piima päevas
Preynat et al., 2009; 2010	RPMet w/wo folic acid + B12	↑ piima TP (2.94 vs. 3.04%)
Ordway et al., 2009	HMBi RPMet	Ei olnud mõju piima kogusele Mõlemad katsed ↑ piima valku %
Osorio et al., 2013	HMBi RPMet	↑ 3.8 kg/päevas EKM ↑ 4.0 kg/päevas EKM
Batistel et al., 2017	RPMet	↑ 4.3 kg/päevas EKM

Piimatoodang suurenes
(~ 7.2 kg/p) lehmadel, kes said
täiendavat metaboliseeruvat proteiini
kaseiini infusiooni abil pärast poegimist

Larsen et al., 2014. J. Dairy Sci.
97:5608–5622

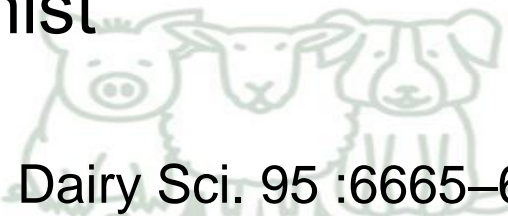
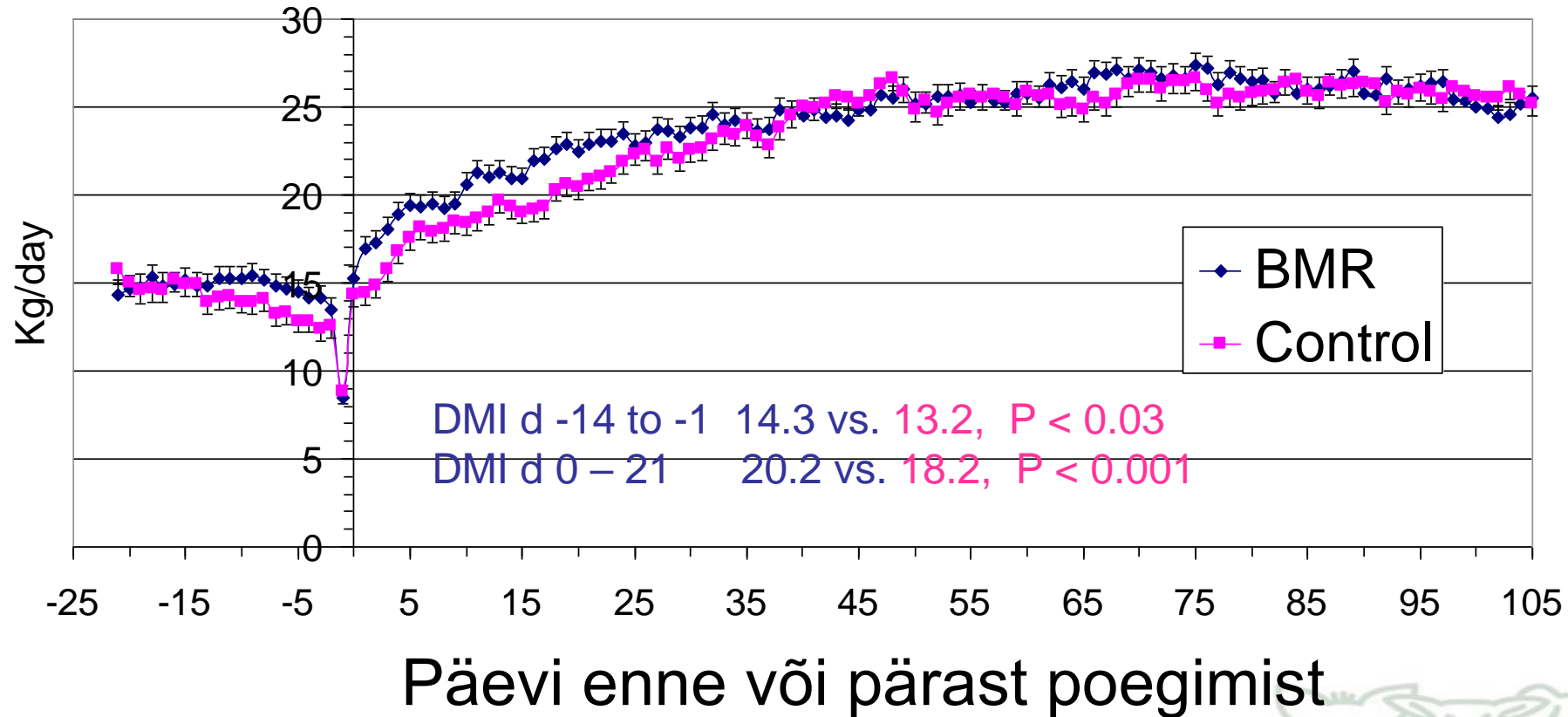

Viis asja, mida arvame teadvat pärast 25 aastat „üleminekuperioodi lehma“ söötmist

- Eesmärgipõhine söötmissstrateegia (anioonsed soolad DCAD vähendamiseks või sünteetilise Zeolite A kasutamine) on vajalikud ettesöötmissaadused lehmadele, et hallata hüpokaltseemiat
- Efektiivselt rakendatud kontrollitud energiaga ratsioon kinnisperioodil parandab pärast poegimist ainevahetust ja KAS
- Fokuseerimine metaboliseeruva proteiiniga varustamisele enne ja pärast poegimist ning aminohapete tasakaal
- Parem söödaratsiooni fermenteeruvus pärast *poegimist* soodustab kõrgemat toodangut ning parandatud ainevahetust, kuniks vatsa tervis on tagatud

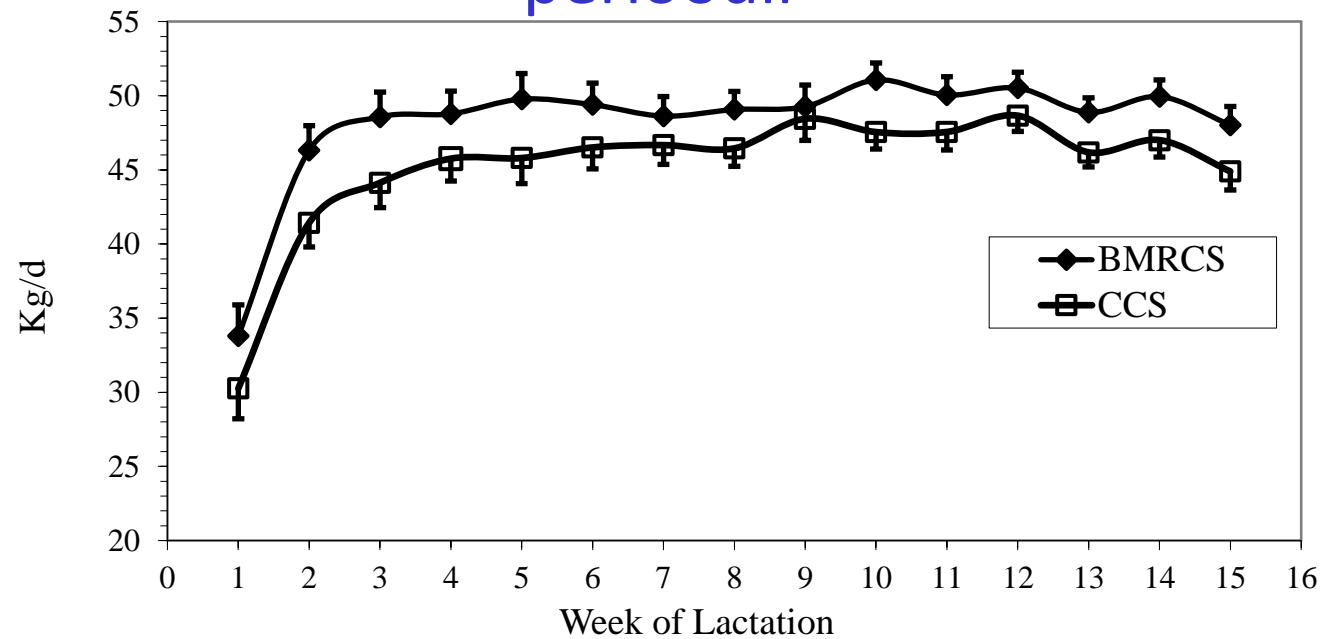

KAS lehmadel keda söödeti BMR või tavalise maisi siloga ülemineku perioodil (Stone et al., 2012)

3.5% RKP lehmadel keda söödeti BMR või kontroll maisi siloga ülemineku perioodil

Variable	Wk 1 - 3				Wk 4 - 15			
	CCS	BMR CS	SE	P- value	CCS	BMR CS	SE	P- value
Milk, kg	34.3	37.5	1.0	0.03	45.3	47.3	0.90	0.11
3.5% FCM, kg	38.8	42.9	1.5	0.06	46.7	49.4	1.1	0.09

McCarthy et al., 2015a; J. Dairy Sci. 98:3335-3350

McCarthy et al., 2015b; J. Dairy Sci. 98:3351-3360

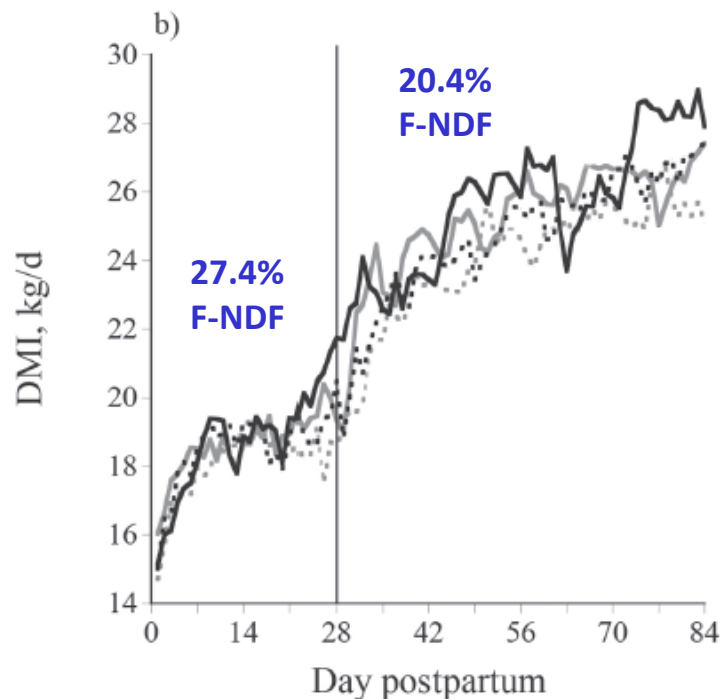
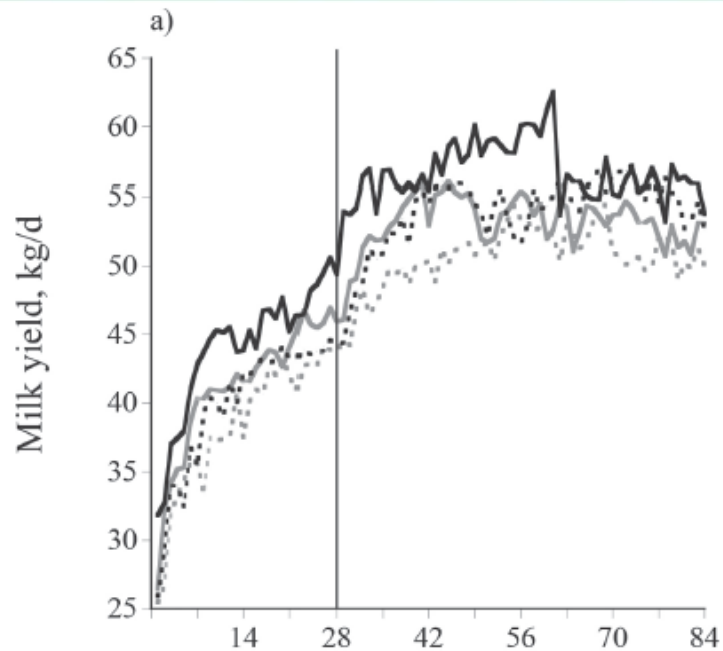
- 70 holsteini lehma (2. ja enam laktatsiooni)
- Palju põhku, mõõdukas energia sisaldus enne poegimist.
- Poegimisel söödeti ühte kahest ratsioonist
  - Madal tärklis (~ 21.5% tärklist)
  - Kõrge tärklis (~ 26.5% tärklis)
  - Alates 22 lakt. päevast söödeti kõikidele lehmadele kõrge tärklisega ratsiooni
- Lisaks söödeti 0 mg/p monensin või 400 mg/p enne poegimist ja 450 mg/p pärast poegimist

Tulemuste kokkuvõte – McCarthy et al., 2015a; 2015b

- Lehmad keda söödeti kõrgema tärklise sisaldusega ratsioone laktatsiooni alguses
  - Kiirem piimatoodangu tõus
  - Suurem KAS pärast poegimist
  - Madalam NEFA ja BHBA vereplasmas pärast poegimist
- Lehmad keda söödeti monesiiniga enne ja pärast poegimist
  - Kõrgem piimatoodang (2,5kg)
  - Suurem KAS pärast poegimist
  - Puudus mõju NEFA-le väiksem BHBA

Kroomium propionaadi (CrPr) ja teramaisi mõju
(a) piimatoodang (kg/p) ja (b) KAS (kg/p)
katseperioodil (1 kuni 28 p pärast poegimist) ja
üle kantud mõju (29 kuni 84 p pärast poegimist)
perioodil

From Rockwell and Allen, 2016

Viis asja, mida arvame teadvat pärast 25 aastat „üleminekuperioodi lehma“ söötmist

- Eesmärgipõhine söötmissstrateegia (anioonsed soolad DCAD vähendamiseks või sünteetilise Zeolite A kasutamine) on vajalikud ettesöötmis lehmadele, et hallata hüpokaltseemiat
- Efektiivselt rakendatud kontrollitud energiaga ratsioon kinnisperioodil parandab pärast poegimist ainevahetust ja KAS
- Fokuseerimine metaboliseeruva proteiiniga varustamisele enne ja pärast poegimist ning aminohapete tasakaal
- Parem söödaratsiooni fermenteeruvus pärast *poegimist* soodustab kõrgemat toodangut ning parandatud ainevahetust , kuniks vatsa tervis on tagatud
- Konkreetse söödamerjalide ning söödalisandite manustamine üleminekuperioodil

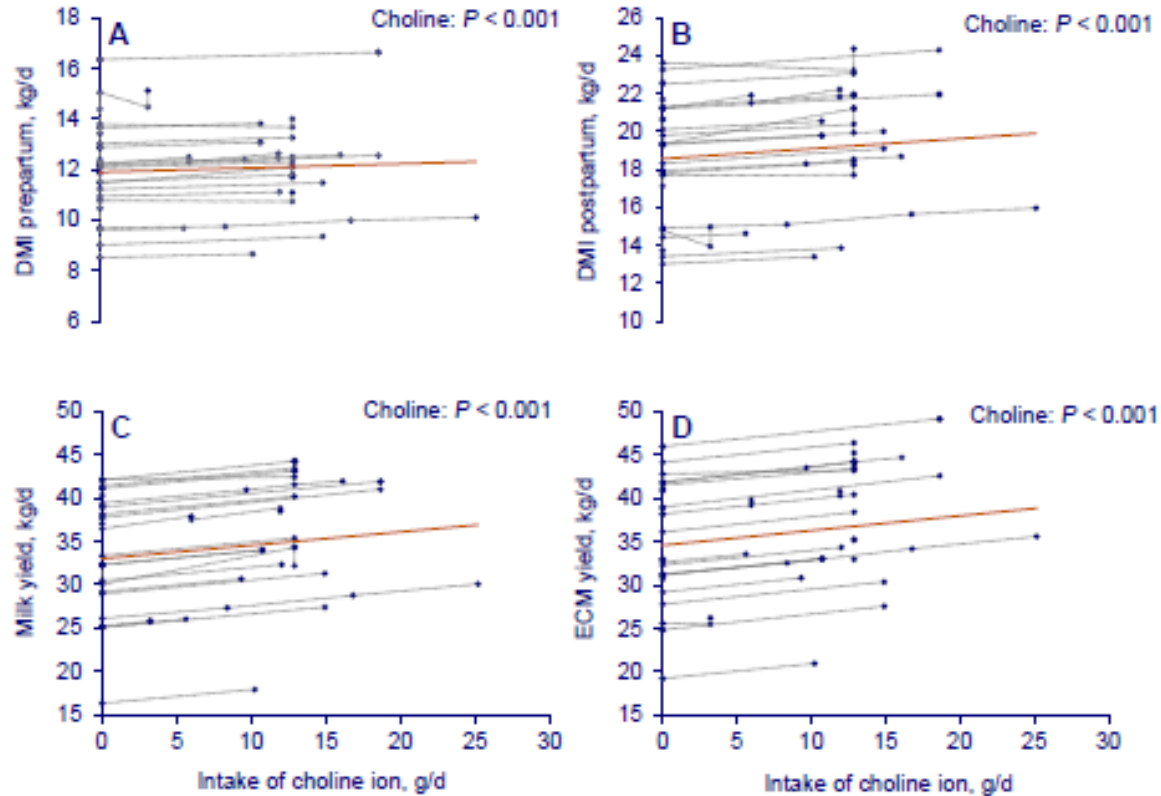

Konkreetse söödamaterjalide ning söödalisandite manustamine üleminekuperioodil

- Uurimused toetavad täiendavate toitainete ning söödalisandite manustamist ülemineku perioodil (vahetul enne ja pärast poegimist)
- Toitained
  - Koliin (vatsaskaitstud) – aitab maksal ära kasutada rasvu ning tõstab loomade tootlikust
  - Metioniin (kaitstud kujul) – paranenud tootlikus, immuunsus ning oksüdatiivne staatus.
  - Kroom-propionaat – energia ainevahetus, immuun funktsioonid, tsüstilised metriidid, KAS ja toodang
  - “Parandatud” mikroelementide allikas – hüdroksü vormid või orgaanilised
    - Väiksem oksüdatiivne stress, paranenud piimatoodang, paranenud immuun funktsiooniid
- Lisandid
  - Monensiin – parandab propionaadi tootmist.
  - Pärmid kultuurid/pärmi tooted – parandavad vatsa protsesse / KAS / toodangut

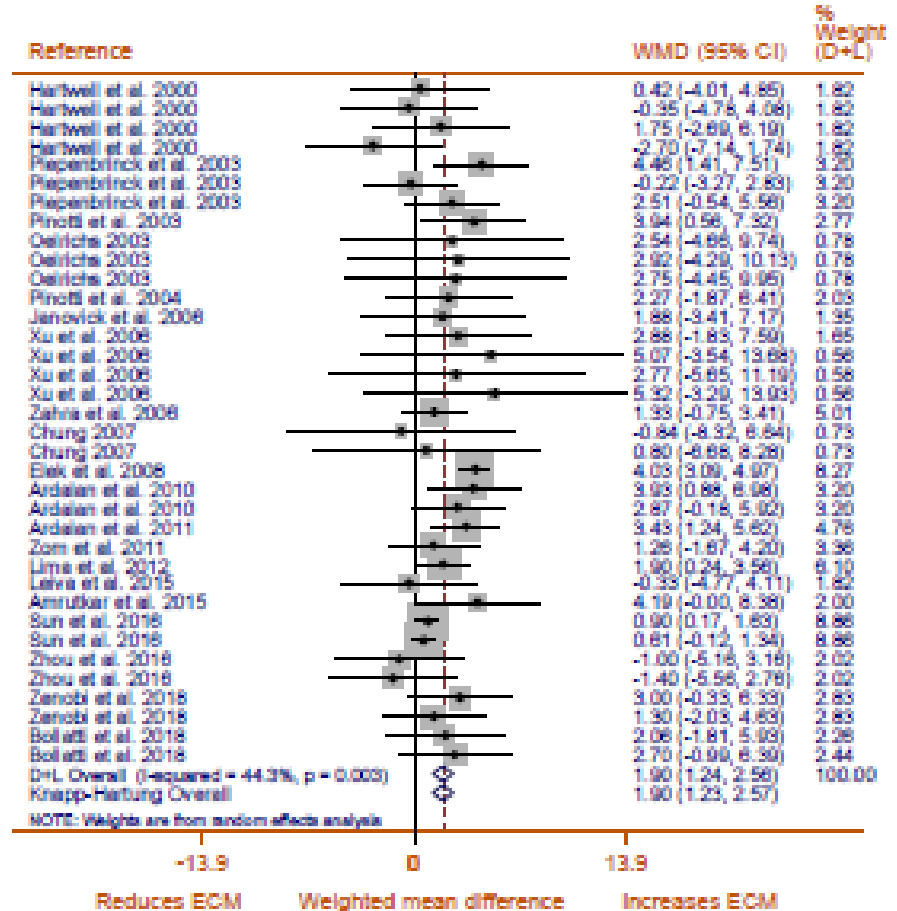

Meta-analüüs VK-koliini lisamisel üleminekuratsiooni.

Panels A to D: Represent the linear effect of choline ion on DMI pre- and postpartum and on yields of milk and energy-corrected milk

Forest Plot: Effect of Choline on Yield of ECM

WMD – 1.6 kg/d ECM

Mida peame endiselt õppima ?

- Mis tegelikult mõjutab KAS esimesed kaks nädalat pärast poegimist ?
- Mis reguleerib keha proteiini ainevahetust? Kas saame seda mõjutada läbi söötmise ja töökorralduse? Kas sellel on tähtsust?
- Aminohapete vajadused lisaks metioniinile ja lüsiinile
- Põhjalik ülevaade immuunsüsteemi muutustest ja põletikest üleminekuperioodil ning kohaneda söötmise ja töökorraldusega selle leevendamiseks.
- Makromineeralide kasutamise nüantsid. Kui agressiivsed peame olema anioonidega varustamisel ning millised peavad olema kaltsiumitasemed
- Rasvahapete roll ainevahetuse reguleerimisel ning ülemineku mõjutamisel
- Mullikate vajaduste väljaselgitamine üleminekuperioodil

Täna tähelepanu eest

